

BUDSKABET

Fordybelse Analyse Inspiration

5/2023

TEMA:
TJENESTEDELING I HÅRD MODVIND

6
Lige er ikke det samme som ens

16
Tjenestedelings svære balance

27
Julenat peger mod Guds hellighed

BUDSKABET

WWW.BUDSKABET.DK

Nr. 5/2023. Årgang 159
ISSN 0901-4802
ISSN 2446-404X (Budskabet online)
Budskabet udkommer fem gange om året, næste gang den 9. februar.

LAYOUT

Amalie Puggaard Poulsen

FORSIDEFOTO

iStockPhoto

TRYK

Jørn Thomsen Elbo A/S

ABONNEMENT

Papirudgave med fri netadgang: 330 kr.
(unge under 30: 190 kr.)
Gaveabonnement: 190 kr. for papirudgave, 110 kr. for netudgave
Gebyr for udlandsabonnement: 50 kr.

UDGIVER OG EKSPEDITION

Luthersk Mission (LM)
Industrivænget 40, 3400 Hillerød
tlf. 4820 7660, dlm@dlm.dk
www.dlm.dk

MAIL- OG ADRESSEÆNDRING

LM får *ikke* automatisk besked, når du flytter eller ændrer mailadresse eller efternavn. Giv derfor altid selv besked, når dine kontaktoplysninger ændres. Det er vigtigt, så både *Budskabet* og betalingsopkrævning når frem til rette sted.

REDAKTØR

Andreas Kammersgaard Ipsen
Elmevej 1, 6880 Tarm
tlf. 2818 1577, aki@dlm.dk

REDAKTIONSUDVALG

Alex Dahl Karlsen
cand.scient.pol., Tarm
alex.dahl.karlsen@gmail.com

Anton Bech Brauner
frimenighedspræst, Hillerød
a_brauner@hotmail.com

Helene Schou Andersen
læge, Kolding
helene@ksandersen.dk

Ruth Vatne Rasmussen
legestuesekretær, Silkeborg
vatnerasmussen@gmail.com

Steffen Juul Pedersen
sælger, Haderslev
steffenjuul@outlook.com

Artiklerne i Budskabet afspejler ikke nødvendigvis redaktionens synspunkter, men redaktionen er ved deres optagelse ansvarlig for, at holdninger og synspunkter må kunne rummes inden for det, som Luthersk Mission (LM) står for.

FORDYBELSE i bibelsk og luthersk tro

ANALYSE af tidens strømninger

INSPIRATION til kristent liv og mission

	LEDER		HORISONT
04	Hvad prædiker skaberværket også? <i>Alex Dahl Karlsen</i>	22	Timothy Keller
		23	Hvornår skal vi dø?
	TEMA:		ANDRE ARTIKLER
	TJENESTEDELING I HÅRD MODVIND	24	Frimodig kristen i en woke tid <i>Isak Jespersen og Michael Agerbo Mørch</i>
06	Lige er ikke det samme som ens <i>Mathilde Bech Braüner</i>		
10	I blev skabt som mand og kvinde <i>Søren Øhrstrøm</i>	27	FOR TROEN Julenat peger mod Guds hellighed <i>Olof Edsinger</i>
13	Hvad siger Bibelen om tjenestedeling? <i>Kristoffer Enevoldsen</i>	30	Livsnødvendige fortællinger <i>Rebekka Due Carlsen</i>
16	Tjenestedelingens svære balance <i>Louise Høgild Pedersen</i>	32	En kompakt bouillonterning fra ørkenens sand <i>Jakob Kildedal Ulriksen</i>
19	Tjenestedeling, et ærgerligt ord <i>Mathias Secher Rom</i>		BOGER
20	Spørgsmål og svar <i>Andreas Kammersgaard Ipsen og Anton Bech Braüner</i>	36	Når sten og potteskår fortæller
		38	Et halvt år med Jesus

Det slog mig, hvor meget modstanden mod tjenestedeling har til fælles med tredjebølgefeminismens ønske om at nedtone det biologiske køns magt over menneskers handlekraft.

LEDER

Hvad prædiker skaberværket også?

AF ALEX DAHL KARLSEN

Alex Dahl Karlsen

En god bog kan sætte tankerne i gang. Det er det, der skete for mig efter at have læst Uffe Kronborgs bog: *Glædens symfoni*.¹ Heri møder jeg, blandt meget andet, glæden over, hvordan Gud møder os på mange måder i sit skaberværk og i det fællesmenneskelige – særligt musikken og naturen.

Første trosartikels budskab om Gud, der skaber og opretholder skaberværket og mennesket som forvalter af Guds skaberværk eller ”Guds vicekonge” over skaberværket (1 Mos 1,26ff.) er ganske aktuel i en tid, hvor vi ser dystre konsekvenser af menneskets rovdrift på naturressourcerne.

Noget andet, Uffe Kronborg peger på, er, at der i Bibelen undertiden ikke er noget skarpt skel mellem første, anden og tredje trosartikel. Her kan nævnes eksemplerne: Guds tale til Job (Job 38-42), Salme 19, 33, 104 og 148.

Min egen tanke om tekster som disse er, at vi ikke møder et skarpt skel mellem skabelse – el-

ler Guds opretholdende virke – og syndefaldets konsekvenser i form af død og ulykke. Her følger nogle eksempler:

”Lovpris Herren på jorden,
alle I havdyr og store dyb,
ild og hagl, sne og røg,
du stormvejr, der udfører hans befaling!”
(Sl 148,7-8)

”Alle har det håb til dig,
at du giver dem føde i rette tid;
du giver dem, og de samler op,
du åbner din hånd,
og de mættes med gode gaver;
du skjuler ansigtet, og de forfærdes,
du tager deres ånd bort, og de dør
og bliver til jord igen;
du sender din ånd, og der skabes liv,
du gør jorden ny.”
(Sl 104,27-30)

”For han talte, og det skete,
han befalede, og det stod der.
*Herren gør folkenes råd til intet,
han hindrer folkeslagenes planer.*
Herrens råd står fast til evig tid,
hans planer varer i slægt efter slægt.
Lykkeligt det folk, der har Herren til Gud,
det folk, han udvalgte sig til ejendom.”
(Sl 33,9-12)

Første trosartikel lærer os om Guds fantastiske skaberværk og styring af historiens gang. Som der står i Salme 111,2-3:

”Herrens gerninger er store, velegnede til deres formål. Hans værk er herligt og prægtigt og hans retfærdighed består til evig tid.”

Det, jeg med disse vers ønsker at pege på, er, at første trosartikel ikke står isoleret fra de øvrige trosartikler.

Derfor fortsætter Salme 111 med at fortælle om Guds omsorg for sit folk (v.6ff.), som betød dom for slavepiskerne og bortførerne.

De øvrige eksempler, jeg nævnte ovenfor, fortæller, at Gud sender naturfænomener, som volder meget død og ødelæggelse, og at nogle ligefrem må dø.

Guds fortsatte skabelse og opretholdelse i syndefaldets tid har et domsaspekt i sig. Lige så livgivende og livsbekræftelse det er at betragte Guds skaberværk (det kunne vi sagtens gøre noget mere), lige så farlig og dræbende er Guds opretholdelse af skaberværket, når den kommer på kollisionskurs med menneskers synd, der giver sig udslag i ondskab og undertrykkelse, ja, vold og død.

Uden at vi kan kigge Gud i kortene, må vi betragte skaberværket og lægge mærke til, at det ikke bare er tilfældigheder, der skaber en coro-

Uden at vi kan kigge Gud i kortene, må vi betragte skaberværket og lægge mærke til, at det ikke bare er tilfældigheder, der skaber en coronapandemi, krige, hungersnød og jordskælv.

napandemi, krige, hungersnød, jordskælv eller ændringer i naturen med overforbrug, forurening og klimaændringer.

Gud er historiens herre og den, der opretholder alt. Når han lader dette ske, ser vi en frygtindgydende Gud, som lader alt dette være en prædiken om den kommende dom.

Der er dog en ting mere, som vi skal have med.

Denne mægtige Gud, galaksernes skaber, som er frygtindgydende i sit virke, er ikke kun stor og mægtig. Bønnen ”fadervor”, indeholder lovprisningen af ham, som har magten og æren i evighed. Men læg samtidig mærke til, hvordan vi kalder ham ”Fader”, og kan bede ham om forladelse af vores skyld.

Salme 147,3-4 fortæller, hvordan stjernernes Gud har syn for den, hvis hjerte er knust (se også Sl 146,6-9):

”Han læger dem, hvis hjerte er knust,
og forbinder deres sår.

Han bestemmer stjernernes tal
og kalder dem alle ved navn.”

For mig er det blevet stort, at den Gud, der skaber og opretholder alle ting, og som gennem skaberværket dømmes onde mennesker², ikke desto mindre ser hver enkelt af os og har frelstanker med os. Endog med sin søns blod som pris. ■

1 Credo Forlag 2021

2 Jf, Jer 18,11: ”Nu former jeg en ulykke mod jer”

TEMA

Lige er ikke det samme som ens

AF MATHILDE BECH BRAÜNER

Måske ønsker Gud ikke, at vi skal kappes om de samme opgaver hele tiden, men at vi skal komplementere hinanden?

Mathilde Bech Braüner,
f.1993

Uddannet cand.psych,
arbejder som PPR-psykolog i
Gribskov Kommune.
mathildebech@hotmail.com

Kender du det med, at bestemte emner kan være svære at slippe? Sådan har jeg det med tjenstedeling. Jeg har længe bakset med det emne.

Som yngre bøvlede jeg en del med angst, og i forsøget på at dulme angsten læste jeg hver aften fire kapitler i Bibelen, hvorefter jeg sagde trosbekendelsen højt og bad fadervor og en personlig bøn. Sådan var min rutine hver aften i tre-fire år.

I dag er jeg klar over, at jeg menneskeligt set ikke havde det særligt godt. Men det rykkede meget ved mit trosliv, og jeg fik en fortrolighed med Bibelen, som jeg fornemmede, få af mine jævnaldrende havde på det tidspunkt. Samtidig fik jeg en stor lyst til at dele mine bibeloplevelser og min Jesus-glæde med andre.

Men her blev det svært. For på trods af min iver og viden oplevede jeg, at der blev gjort forskel på mig og drengene i min LMU (Luthersk Missions Unge). De blev spurgt, om de ville holde prøveprædikener i menighederne, og om de ikke skulle læse teologi. For vi har sådan brug for de unge

mænd, lød det. Imens fik jeg kommentarer om, at jeg ville have været en god præst – hvis jeg altså havde været en mand. Langsomt begyndte jeg at mærke en indre modvilje mod tjenstedelingsprincippet. For jeg kunne jo hverken gøre for eller ændre, at jeg var skabt som kvinde. Hvorfor skulle det så være en hæmsko for mine muligheder i livet?

Uligeværd?

Når mange bakser med tjenstedelingsprincippet, tror jeg, at det netop handler om, at det er vores *køn*, der afgør, hvilke opgaver man kan og ikke kan have. Det havde været langt lettere, hvis spørgsmålet om underordning og lederskab alene blev afgjort af evner og bibelkundskab. For så havde man haft en eller anden form for medindflydelse. Men så længe det handler om kromosomer, vil nøglen til præstekjoleskabet for altid være ude af ens hænder.

På samme måde argumenterer teologen Jacob Munk i sin bog *I er alle én*. Her kritiserer Jacob den klassiske tjenstedelingsforståelse og argu-

På trods af min iver og viden oplevede jeg, at der blev gjort forskel på mig og drengene i min LMU.

menterer for, at det er et "etisk problem, hvis nogen får frataget deres handlekraft på grund af et medfødt vilkår. Etnicitet, køn eller forældres økonomiske vilkår må aldrig stå i vejen for ens muligheder i livet".¹

Jeg tror, at mange – måske særligt unge – kan genkende den tankegang. Hvis nogen forsøger at trøste en med tjenstedelingens velkendte motto "lige i værdi, forskel i opgaver", råber vores hjerner næsten per automatik *diskrimination*. For det må da være uligeværdigt, at kvinder skal underordne sig mænd og ikke må være præster, alene fordi de er kvinder.

Alle skal have ret

Hvis vi ser på den historiske udvikling i Danmark og særligt på de feministiske bevægelser gennem tiden, er det på ingen måde underligt, at mange i dag slår sig på tjenstedelingsprincippet.

For bare 200 år siden var det langt mindre provokerende at sige, at manden er kvindens hoved, og at kvinden skal underordne sig, end det er i dag. For manden *var* kvindens hoved, og kvinden *var* underordnet manden. Dengang havde kvinder så godt som ingen rettigheder.

Men i løbet af de sidste 150 år har flere feministiske bølger medført, at vi i dag har fået formel ligestilling mellem kønnene. Det vil sige, at mænd og kvinder på papiret har samme rettigheder. Kvinder har blandt andet fået ret til at have deres egen formue, forældremyndighed, drive eget firma, uddanne sig, stemme og få det samme i løn som mænd.² Så der er sket meget

FOTO: BORNHOLMERNESHISTORIE.DK

de sidste hundrede år. I dag er vi vant til ligestilling, og mange kvinder forventer at blive anerkendt som lige med mænd.

Derfor kan det være svært at læse, "at hustruer skal underordne sig under deres mænd, som det sømmer sig i Herren" (Kol 3,18; se også Ef 5,22-24), eller, "at kvinden skal leve i stilhed", og at de ikke må "bestemme over mænd" (1 Tim 2,11-12). Måske kan vi høre et ekko fra fortiden om, at kvinder er underlegne, provokatører, ekstra syndige, mindre værd, uintelligente, og vi vægrer os.

Mit køn må ikke være en hæmsko – så væk med kønnet

Ser vi på det, man i dag kalder tredjebølgefeminismen, er formålet med kønskampen ikke blot at gøre mænd og kvinder lige. Derimod er det et erklæret mål at mindske selve biologiens magt over menneskers muligheder i livet. Man

For 200 år siden var det langt mindre provokerende at sige, at kvinden skulle underordne sig manden – for hun var reelt underordnet og havde så godt som ingen rettigheder.

Vi må stoppe med at gøre vores forskellighed til et problem og begynde at se det som en styrke. Derfor må vi tale kvindens bidrag op og tilskrive det at bære, føde, amme og passe på børn en reel værdi.

ønsker ikke bare, at mænd og kvinder skal have samme rettigheder, men at vores køn slet ikke har indflydelse på, hvordan vores liv udfolder sig. Derfor fremmes tanker om kønsneutralitet. Min medfødte biologi må udviskes, så intet står i vejen for, hvem jeg er som person, og hvad jeg må og kan.³

Da jeg første gang læste det førnævnte

citater af Jacob Munk, blev jeg opmærksom på, hvordan tredjebølgefeministiske toner gav genklang i mine ører: Køn må aldrig være en begrænsning. Ellers er det et etisk problem.

Jeg er overbevist om, at Jacob Munk hverken er tilhænger af tredjebølgefeminisme eller kønsneutralitet. Alligevel slog det mig, hvor meget modstanden mod tjenstedeling har til fælles med tredjebølgefeminismens ønske om at nedtone det biologiske køns magt over menneskers handlekraft. Vi skal være fri for begrænsninger. Vi skal kunne det samme og have samme muligheder. Uanset vores medfødte køn.

Det er bemærkelsesværdigt, for alle mennesker er jo begrænset af deres køn. Vi er født med forskellige kroppe, som giver forskellige muligheder og begrænsninger i vores liv. Er det et etisk problem? Er det også et etisk problem, at min mand aldrig vil kunne bære eller amme vores børn, fordi han er mand? I så fald betyder det, at vi aldrig kan blive ligeværdige eller fri for diskrimination og etiske proble-

mer, så længe der er forskel på vores køn. Eller handler det etiske problem om, at kvinder ikke kan eller må det samme som mænd?

Hvad er det kvindelige bidrag i tjenstedelingen?

Her er vi inde ved tjenstedelings- og ligestillingsdebattens kerne. For jeg tror, den dybere årsag til, at vi har svært ved at tage tjenstedelingen til os, er, at vi ikke kan se, hvad kvinden bidrager med, som manden ikke kan.

Vi tænker, at tjenstedeling betyder, at manden må det hele, mens kvinden begrænses – som den eneste. Som tidligere KFS-sekretær Anna Kiel skriver: "Kvindens handlingssfære bliver mindre end mandens, og der er ikke noget, der kun er hendes. Der er altså ingen deling i tjensten".⁴

Ser vi på historien, giver det mening, at vi tænker sådan. Historisk set er kampen for ligestilling sket på mandens præmisser. Kvinder har levet (og lever stadig) i en ramme skabt af mænd – til mænd. Det er ikke en vred anklage, men et historisk faktum. Mænd har gennem historien haft magten og formet, hvordan vores samfund er indrettet.

Inden for ligestillingsverdenen bruger man et begreb kaldet "the default male". Det dækker over, at når vi ser os omkring – på museer, veje, i medierne, i (top)ledelse, politik, militær og i kunst – er normen mænd. Manden har været standarden for vores samfund. Det er ham, der er taget udgangspunkt i ved store og små beslutninger.

Vi er alle afhængige af, at en kvinde før os har taget moderskabets opgave på sig.

Det betyder, at når kvinder historisk har kæmpet for ligestilling, har det været en kamp for, hvordan kvinder kunne få *det samme som mænd*. Hvis vi ser på de få kvinder, der har skrevet sig ind i historiebøgerne, gælder det stort set for alle, at det lykkedes dem at få en stemme, fordi de har *opført sig* som mænd. Fordi det var det, der virkede og blev anerkendt.⁵

For at være ligestillet med mænd har kvinder altså været nødt til at *blive som* mænd. I mange år har kvinder derfor nedtonet det feminine og kvindelige for at blive ligestillede. For det kvindelige har ikke været lige så værdifuldt og magtfuldt i vores samfund.

Når vi taler ligestilling og tjenstedeling i dag, og det fremhæves, at kvinder ikke har nogen opgave at bidrage med i tjenstedelingen, får jeg derfor lyst til at spørge: Mener vi det, fordi vi er vant til at tænke, at kvinder først har værdi, når mænd og kvinder er ens og kan det samme? Eller mener vi reelt, at kvindens bidrag slet ikke findes? For umiddelbart er det kvindelige bidrag ikke svært at få øje på. Men om vi kan se det, afhænger af, om vi vil anerkende værdien af kvindens væsen og i særdeleshed se værdien i kvinders moderskab.

Lad os tage livmoderen tilbage

I moderskabet er der vitterligt en opgave, der kun er kvindens (jf. Anna Kiels citat). Endda en opgave, som hele menneskeheden er afhængig af: Det at bære og føde liv. Den opgave vil for altid hvile på kvinden, for hun kan ikke løses fra sin biologi. Og alligevel anerkender vi den ikke.

"Det er ikke min evne til at føde børn, der giver mig værdi," bliver der sagt, og "kvinder kan mere end at skifte ble."⁶ Det er jeg helt enig i, men det ændrer ikke ved, at moderskabet giver en deling i tjeneste. For vi er alle afhængige af,

at en kvinde før os har taget den opgave på sig.

Det betyder selvfølgelig ikke, at det eneste, kvinder kan bidrage med, er at føde børn. Så hvis du sidder som barnløs eller single og tænker "hvad kan jeg så bidrage med" og tvivler på, om du er noget værd, vil jeg gerne understrege, at der er et væld af tjenester, som kvinder kaldes til og med frimodighed kan tage på sig.⁷

Måske kan du endda være mere helhjertet og dedikeret i din tjeneste, fordi du har mere tid og overskud (jf. 1 Kor 7,32f). Det kan være utrolig inspirerende at se kvinder fortælle om deres liv med Jesus, og jeg er stor fortalende for, at vi i vores menigheder giver plads til, at kvinder kan udtrykke deres trosliv, også verbalt.

Men tænk, hvis vi samtidig kunne anerkende det usynlige og ulønnede omsorgsarbejde, som mange mødre udfører hver dag, som lige så værdifuldt som det, manden laver, når han leder og underviser menigheden. Hvor ville jeg ønske, at vi stoppede med at jage enshed i form af mandens kald og opgaver.

Måske er det på tide, vi anerkender, at Gud har skabt mænd og kvinder forskellige med en intention. Måske ønsker Gud ikke, at vi skal kappes om de samme opgaver hele tiden, men at vi skal komplementere hinanden? Det kan vi først, når vi stopper med at gøre vores forskellighed til et problem og begynder at se det som en styrke. Derfor må vi tale kvindens bidrag op og tilskrive det at bære, føde, amme og passe på børn en reel værdi. Særligt i et samfund, hvor alle forventes at løbe stærkere, arbejde mere og hvor flere både børn, unge og voksne bukker under for mistrivlsen.

Måske kunne det være et uvurderligt bidrag, at nogen værner om omsorgen, trygheden og nærheden. For at passe på deres børn. Og måske også på dem selv. ■

- 1 Jacob Munk, *I er alle én*, Forlaget Semper 2021, side 96
- 2 Den feministiske historie kan deles op i tre bølger. Første bølge (ca. 1850-1920) handlede primært om uddannelse og stemmeret. Anden bølge (ca. 1960-1970) bestod af ligeløn, seksuel frigørelse, p-piller, fri abort og offentlige dagtilbud. Tredje bølge (1990) omhandlede kønsneutralitet og kønsperformativitet.
- 3 Se fx bogen *Kønsballade* af Judith Butler.
- 4 *I er alle én*, s. 24.
- 5 Læs fx om Maria Engelbrecht Stokkenbech, som forklædte sig som mand for at få lov til at arbejde som skrædder.
- 6 Se fx *Vi er alle én* s. 22
- 7 Fx kan kvinder evangelisere, tale profetisk/dele vidnesbyrd, stå for lovsang, bede – også i menigheden, undervise kvinder, undervise børn og unge, vejlede og hjælpe kristne mænd på tomandshånd, give økonomisk, helbrede, tale i tunger og tolke tungetale, være gæstfrie, kærlige, tålmodige, venlige, trofaste, milde, barmhjertige, ydmyge, overbærende, tilgivende.

TEMA

I blev skabt som mand og kvinde

AF SØREN ØHRSTRØM

Guds ordning er god, også selvom vi – både mænd og kvinder – kan have svært ved at finde os til rette i den.

Søren Øhrstrøm, f.1989
cand.soc. og præst i Vendsyssel Frimenighed
sorenohrstrom@gmail.com

I denne artikel vil jeg kort skitsere nogle af de centrale grunde til, at kirken traditionelt har forbeholdt hyrde-lærertjenesten/-embedet til nogle få kaldede mænd og ikke kvinder. Det er et følsomt emne, og for mange er det så provokerende, at det måske gør det svært for dem at finde sig til rette i vores kirkelige sammenhænge.

Her har vi særligt som præster og lærere (men også lægfolk) en næsten uoverkommelig, men nødvendig opgave om ikke at fortie noget af det, som Gud har åbenbaret for os som hans gode vilje (ApG 20,27).

Hovedstruktur

Når vi hører ord som "underordning", forbinder vi det ofte med "underkastelse" – noget nedværdigende. Men det er ikke, hvad Paulus lægger i ordet. "Underordne sig" og "orden" er udtryk, der på græsk forbindes med det militære.¹ Er det nedværdigende at være konstabel i modsætning til løjtnant? Nej, de er da lige vigtige, men har forskellige roller og autoritet.

Sådan har mænd og kvinder en lige værdighed, begge skabt i Guds billede. Alligevel er der også en gudgiven forskel, som begrundes i dét, nogle teologer kalder *kefalæ-struktur* (hovedstrukturu-

ren) efter Paulus' argument i 1 Kor 11. Således siger Paulus i vers 3. "Men jeg vil have, at I skal vide, at Kristus er hver mands hoved, manden er kvindens hoved, og Kristi hoved er Gud."

"Hoved" forstås her i en overført betydning, men der er en diskussion om, i hvilken overført betydning man skal forstå det. Der er dog overvældende gode grunde til at forstå "hoved" som "udøver af autoritet".² Den inkarnerede Kristus er underordnet Faderen og er på denne måde også et forbilledligt eksempel på, hvordan det ikke er nedværdigende at underordne sig.³ Denne hovedstruktur får indflydelse på, hvordan kvinder og mænd bør forholde sig i ægteskabet og kirken.

"... men fra begyndelsen var det ikke sådan"

Ordene fra overskriften finder vi i Jesu ordveksling om skilsmisse i Matt 19. Vi hører, at Moseslovens bestemmelser om skilsmisse var en "indrømmelse" givet af Gud pga. menneskets hårdhertethed. Skilsmisser sker, fordi mennesker er syndere, og så er det bedre, at de reguleres. Men skilsmisse er ikke en del af Guds ordning for ægteskabet. Sådan var det fra skabelsen og har været lige siden!

Skabelsesordenen er ikke et ord, vi finder i Bi-

belen. Alligevel er det et begreb, der ligger lige under overfladen. Gud har skabt verden med et formål; den skal fungere på en bestemt måde med en bestemt hensigt. Da Gud skabte verden, kaldte han alt for godt: fugle i himlen, fisk i havet, solen og stjernerne på himlen og så videre. Han skabte alt i en orden. Der var dog én ting, som ikke var godt, nemlig at Adam var alene. Derfor skabte han Eva.

Paulus siger, at autoritetsstrukturen mellem mænd og kvinder er begrundet i, at Adam blev skabt først, og at Eva siden blev skabt ud af Adam (1 Tim 2,13; 1 Kor 11, 7-8). Dét, at Adam blev skabt først, begrundes, hvorfor Gud ikke kalder kvinder til at forkynde i menigheden. Paulus siger på den måde præcis det samme om forholdet mellem mænd og kvinder, som Jesus gør om ægteskabet: Gud skabte manden til at have et særligt lederskab over kvinden. Det havde han oprindeligt, og det bør han fortsat have, fordi det er den gode orden, som Gud har skabt.

Adam blev skabt først, han fik buddet om ikke at spise fra kundskabens træ, og da både Eva og Adam havde spist af frugten, drog Gud først Adam til ansvar, selvom Eva spiste først. Hvorfor? Fordi Adam havde et primært ansvar. Han modtog buddet om ikke at spise af netop dét træ.

Det kommer også frem i Paulus' tale om Adam som repræsentant for hele menneskeheden (Rom 5,12; 1 Kor 15,22). Adam stod ved siden af Eva, da det hele skete, og i stedet for at gribe ind, gjorde han ingenting – den største undladelsesynd nogensinde.

Eva skabes som en "hjælper" til Adam. Det er også et ord, vi kan få galt i halsen, fordi vi tror, hun dermed er ubetydelig, unødvendig, har færre evner eller noget i den stil. Men dét at være en hjælper er så ærefuld en titel i Gammel Testamente, at Gud ofte kaldes en "hjælper" i Salmernes Bog (Salme 33,20; 121,2).

Kvinden er Guds gave til manden. Petzold⁴ siger, at hvor Adams rolle som hoved gik ud på at have primært ansvar for, at den opgave, han havde fået *blev gjort*, så var Evas rolle som hjælper, at den opgave, *blev udført godt* og forbedret

FOTO: ISTOCKPHOTO

der, hvor Adam kom til kort. Han siger videre: "God's gift to the head: to advise him on how to better do his job, to offer vital counsel in decision making, and to call out the head should he fail to take adequate responsibility in his role".

Når vi i dag er meget optaget af at undgå al tale om en autoritetsstruktur mellem køn, er det, fordi vi har tabt blikket for, hvor ærefuldt det er at hjælpe, og hvor stor betydning den omtalte hjælper-rolle virkelig har.

Det er hverken bedre eller værre at være hoved eller hjælper. Det er bare forskelligt. Og de, som alligevel mener, at det er mere ærefuldt at være hoved, bør høre Jesus og Paulus tale om,

Paulus siger, at autoritetsstrukturen mellem mænd og kvinder er begrundet i, at Adam blev skabt først og har et primært ansvar.

Det her emne er ikke kun svært at snakke om, fordi det er forhadet i samfundet, men også fordi vi selv kommer til kort i vores ægteskaber.

- 1 Peter Olsen, side 15, *Kefalèstrukturen Tjenestedeling mellem mand og kvinde*, artikel på emissio
- 2 Torben Kjær. *Tjenestedeling. Om forkyndelse, undervisning og ledelse i menigheden*, Bache og Kjær, 2023. tkjaer.net/manuskripter
- 3 Se Kjærs bog for en diskussion af det, side 76-79.
- 4 *Male & Female: Embracing Your Role in God's Design: Embracing Your Role in God's Design*, 2021
- 5 Vi kan kalde det noget forskelligt i forskellige kirkelige traditioner: hyrde, lærer, tilsynsmand, ældste.
- 6 1 Kor 11,5. Der er en del diskussion om, hvad den profetiske gave indebar dengang, og i hvilket omfang den forekommer og bør praktiseres i dag. Men Paulus skelnede mellem profet og lærer i nådegavelisterne, så det bør vi også. Derfor er det ikke et argument for kvindelige præster at referere til kvindelige profeter i GT og NT.

hvad der karakteriserer det at lede; nemlig at være den første til at tjene, samt at mænd skal elske så uselvisk og hengivent som Kristus elskede kirken ved at dø for den (Mark. 10,43-44 og Ef 5,25).

Eller læs Paulus' kropsanalogi i 1 Kor 12 om, hvordan hverken hånden eller foden er hævet over hinanden i betydning. Kroppen behøver dem alle. Forskellig funktion/rolle betyder ikke noget for ens betydning i kirken. Sådan er der ingen grund til mindreværdskomplekser, storhedsvanvid eller herskersyge i Kristi kirke eller i ægteskabet, selvom Gud har skabt manden som hoved og kvinden som hjælper.

Applicering af hovedprincippet

Guds gode skabelsesordning for mænd og kvinder er ligesom resten af skaberværket blevet korrumpet af syndefaldet. Her blev alt vendt på hovedet i forhold til, hvordan det burde være: Adam var passiv, Eva gav dårligt råd og Gud anklages for hele katastrofen. Mennesket ville ikke have Gud som hoved, man ville selv blive en gud, så man ikke skulle underordne sig.

Men Guds *ordning* er god, også selvom vi – både mænd og kvinder – kan have svært ved at finde os til rette i den. Grunden til, at vi har svært ved ordningen, er, at vi er syndere. Alligevel må vi prøve ved Helligåndens hjælp og en åben bibel at finde os til rette.

I kirken er det åbenlyst, at kvinder derfor ikke må bestride præsteembedet.⁵ Omvendt er det også klart fra Bibelen, at kvinder bad og profeterede i kirken⁶, så de var ikke fuldstændig tavse, men de havde del i det almindelige præ-

stedømme, optrådte som diakoner i kirken, foruden deres store rolle som evangelister uden for gudstjenestens rum.

Når vi går videre, bliver det mere uklart, hvordan vi skal applicere hovedstrukturen. Personligt er jeg enig med en organisation som Luthersk Mission (LM) i, at det ikke er passende at invitere kvinder til at holde en traditionel tale i et missionshus eller til gudstjenesten, men det kunne godt give mening i nogle af de alternative mødeformer, som jeg ved, LM har diskuteret (f.eks. familiemøde). Det er en overvejelse værd.

I ægteskabet må hovedstrukturen betyde, at manden har et overordnet ansvar. Han må lede og tjene sin kone og familie til deres bedste. Han må først og fremmest tænke på deres behov og ikke sine egne. Han må gå forrest og sørge for, at der dagligt bedes og holdes andagt i hjemmet. Han må elske sin kone over alle andre og gøre sit for at sørge for hende og børnene.

Kvinden må underordne sig, som kirken gør det under Kristus. Ikke af tvang, men af glæde og frivilligt. Hun bør ære sin mand, vise respekt og bære med og hjælpe ham i det ansvar, han har. Apostlen Peter nævner, hvordan en hustrus livsførelse (og underordning) kan være med til at vinde deres mænd for Kristus. Underordning betyder her ikke at blive en dørmatte eller miste alt initiativ. Kvinden i Ordsprogenes Bog 31 er fyldt af initiativ og virkelyst.

Alligevel betyder hovedstrukturen, at manden bør træde ind i en lederrolle og have et primært ansvar og autoritet over kvinden, mens kvinden bør bruge alle sine evner og resurser på at bakke op om, hjælpe og støtte manden.

Guds ordning for ægteskabet er god, men ligesom alle andre af Guds gode ordninger har vi forbrudt os imod dem. Det her emne er ikke kun svært at snakke om, fordi det er forhadet i samfundet, men også fordi vi selv kommer til kort i vores ægteskaber. Synden er svær at blive stillet ansigt til ansigt med.

Herre Kristus, tilgiv os vores fejl og mangler på det her område, og må du ved Helligånden give os nye kræfter og nyt mod til at vove at gå ind i Guds ordning. ■

TEMA

Hvad siger Bibelen om tjenestedeling?

AF KRISTOFFER ENEVOLDSEN

I en sag så kontroversiel som tjenestedeling er der ét spørgsmål, som er vigtigere end alle andre: Hvad siger Bibelen?

Man behøver ikke lede længe i NT, før man støder på tekster om, hvordan vi skal leve som mænd og kvinder. Teksterne giver både vejledning til den enkelte, til samlivet i ægteskabet og ikke mindst til menighedslivet. I det følgende får du en kort introduktion til og overblik over dem.

Hustavlerne

Den første gruppe af tekster går under det charmerende navn "hustavler"¹. De er ikke til at komme udenom, når det gælder Bibelens vejledning for mænd og kvinder. Hustavlerne findes i 1 Pet 3,1-7, Ef 5,22-33 og 1 Tim 2,8-14.

I alle tre tekster tiltaler Peter og Paulus henholdsvis mænd og kvinder hver for sig. Vi rækkes altså hver især et kald fra Gud til et liv efter hans vilje. Altså giver Peter og Paulus ikke mænd (eller kvinder ...) retten til at kræve no-

get af den anden. Det er Guds kald – ikke ægtefællens "ret".

De budskaber, der får mest spalteplass i hustavlerne, er kaldet til de gifte mænd om selvopofrende lederskab af deres hustruer efter Kristi forbillede, og at de gifte kvinder skal underordne sig deres mænd med Kristus for øje. For Paulus er det, vi kalder "hovedstrukturen" (se Ef 5,23), et vigtigt argument. Mere om det senere.

Med kirken og Kristus som forbillede

At tjenestedeling ikke handler om at være en ubrugelig dørmatte eller en dominerende hustruer bliver tydeligt, når Paulus gør kirkens frivillige, glade og intelligente underordning under Kristus til forbillede for hustruerne (Ef 5,24). Eller når Kristi selvopofrende mission og kærlighed gøres til forbilledet for ægtemændene

Kristoffer Enevoldsen,
f. 1990
Forstander for Luthersk
Missions Højskole (LMH)
khe@lmh.dk

FOTO: FREEPIK

På Paulus' tid var det forventeligt, at en gift kvinde i offentligheden gik med hovedbeklædning som tegn på hendes ægteskabsstatus.

(Ef 5,25-27). Tjenstedelingen i ægteskabet er for Paulus en forkyndelse af den kristne tro!

Køn spiller dog ikke kun en rolle for ægtefolk: Teksten i 1 Tim 2,8-14 rummer en række andre formaninger, som gælder for henholdsvis mænd og kvinder uagtet deres stand som singler eller ægtefolk. Her kaldes mænd til engageret at tage del i menighedens arbejde og tilbedelse uden splid, og kvinder vejledes til at klæde sig passende og tillægge det indre liv værdi.

Ikke alle mænd er stridslystne, og ikke alle kvinder er forfængelige. Men Paulus' vejledning er sandsynligvis formet af, hvordan syndefaldet

generelt har sat sit præg på kønnene, hvorfor han gennem vejledningen i evangeliets kraft modarbejder synden.

Køn til gudstjeneste

Så vidt hustavlerne. Men vores køn har også betydning uden for privaten. I 1 Kor 11,1-16 kalder Paulus kvinderne (nok egentlig de gifte) til at gå med hovedbeklædning ved menighedens sammenkomster. Det hæftes ligesom ægteskabets underordnelse op på hovedstrukturen.

Teksten er dog almindeligvis blevet forstået sådan, at Paulus' bagvedliggende *princip* er:

- at mænd og kvinder skal vedgå sig deres køn. Fx ved at klæde sig i overensstemmelse med samtidens forståelse af, hvad der passer sig for det enkelte køn. Her kunne Paulus evt. tænkes at knytte an til forbuddet i moseloven i 5 Mos 22,5.
- at ægtefolk skal begå sig sådan, at de også vedgår sig deres ægteskab.

Paulus' vejledning om hovedpåkledning forstås nemlig bedst i lyset af, at det i Romerriget på det tidspunkt ville være forventeligt, at en gift kvinde i offentligheden gik med hovedbeklædning som tegn på hendes ægteskabsstatus og som en anerkendelse af ægtemandens autoritet.

Da samme fysiske tegn ikke vil have samme symbolik i dag, har kirken traditionelt taget principperne til sig, men ladet det konkrete udtryk for det variere i overensstemmelse med tid og kultur.

Skelnen mellem det bagvedliggende princip og den konkrete udmøntning er ikke ment som en finte til at undgå Paulus' konkrete vejledning. Det bør den i hvert fald ikke være! I stedet er det et forsøg på at tage Paulus' egen opfordring i teksten alvorligt: "Døm selv! Sømmer det sig, at en kvinde beder til Gud med utildækket hoved?" (1 Kor 11,13).

Hovedstruktur

Vi har nu set, at den såkaldte hovedstruktur er vigtig for Paulus. Så hvad går den ud på? Vi

kender den også som kefalæ-strukturen efter det græske ord for "hoved". Hovedstrukturen er en autoritetsstruktur. Paulus bruger den som et afgørende argument i både 1 Kor 11,3 og Ef 5,23. Se fx 1 Kor 11,3: "Men jeg vil have, at I skal vide, at Kristus er hver mands hoved, manden er kvindens hoved, og Kristi hoved er Gud."

Tanken er, at der er et gudgivet ledelses- eller autoritetsforhold mellem mænd og kvinder. I praksis kommer det fx til udtryk i ægteskabet og i menighedens ledelse og forkyndelse. Hovedstrukturen sammenligner Paulus med forholdet mellem Kristus og enhver mand, hvor Kristus jo åbenlyst har en autoritetsrolle. Han går endda videre, og påpeger en parallel i forholdet mellem Gud og Kristus i deres mission over for verden: Faderen sender Sønnen, og Sønnen lader sig sende.

Var det ikke bare dengang?

Parallellerne er interessante, for en meget tidstypisk indvending imod tjenstedelingstanken er, at den var tidsbundet. Påstanden er, at Paulus ikke ønskede ikke at gøre op med samtidens kønsroller fx af frygt for samtidens reaktion. Men når Paulus hæfter hovedstrukturen op på kirkens relation til Kristus og treenighedens frelsesplan, binder Paulus tjenstedelingen til noget, der er uforanderligt. Modsat tidsånden.

Peters og Paulus' vejledning var også udfordrende dengang, eftersom den tilsyneladende var nødvendig. Men vejledningen var ikke et opgør med Guds skaberordning. Den var derimod et kald til at udleve skaberordningen efter Guds vilje *nu i kraft af evangeliet*.

Ti stille! Eller hvad?

I 1 Korintherbrev 14,32-39 (og 1 Tim 2,11-12) finder vi det, der under tiden er blevet omtalt som taleforbuddet. Her byder Paulus kvinderne at praktisere stilhed til menighedens forsamlinger. I 1 Tim 2,11 præciserer Paulus, at kvinden ikke må "optræde som lærer" eller "bestemme over en mand"² ved menighedens sammenkomster.

Det er almindeligvis ikke blevet forstået som et absolut krav om stilhed, men at kvinder ikke skulle varetage den autoritative læretale (fx prædiken ved søndagsgudstjenesten) i forsamlingerne. At det ikke er blevet forstået absolut, skyldes, at Paulus fx i 1 Kor 11,5 taler om andre former for tale (bøn og profetisk tale), som kvinderne eksplicit godt kan tage del i. Altså kan forbuddet ikke være generelt.

Ligesådan er teksterne om tilsynsmænd og ældste (1 Tim 3,1-7 og Tit 1,6-9) blevet forstået sådan, at embedet/rollen som "hyrde", "ældste" eller "præst" har været forbeholdt de åndeligt modne og retteligt kaldede mænd i forsamlingen.

Kvinde, kend din bibel

Midt i alt det udfordrende kan vi komme til at overse nogle vigtige pointer: I 1 Tim 2,11 siger Paulus: "En kvinde skal lade sig belære i stilhed og underordne sig i alt." I den engelske ESV-oversættelse, fremhæves pointen lidt tydeligere: "Let a woman learn quietly ...". Altså rummer verset en tilladelse.

Uddannelse og især religiøs oplæring var i høj grad forbeholdt manden i Paulus samtid. Se fx Rabbi Eliezers (ca. 1-2 århundrede e.kr.) ord: "Toraen bør hellere brændes end betros til en kvinde." I stedet gør Paulus det klart, at en kvinde gerne må lade sig oplære i den kristne tro. Hvor vi hører ordet "belære" nedladende, rummer det reelt *tilladelsen* til at lære og studere. Maria, der sætter sig ved Jesu fødder i Luk 10,38-42 uden at blive vist bort, er et stærkt eksempel på dette. Tro og teologi er altså i høj grad også for kvinder!

Afslutning

Kast dig frimodigt over teksterne. De er ikke lette. Nogle af dem hører til NT's mest besværlige at forstå (særligt 1 Kor 11). Andre er udfordrende, fordi de netop er så let forståelige. Dog flyder der stor velsignelse fra vedvarende refleksion over Guds ord og ydmyg praktisering af dets bud og befalinger. ■

-
- 1 Hustavler er tekster, der indskærper de nævnte grupper (kvinder, mænd, børn, slaver ...) særlige opgaver og forpligtelser.
  - 2 Den danske oversættelse indsnævrer det til, at kvinden ikke må bestemme "over sin mand". Det er en dårlig oversættelse af det græske, der ikke indkredser det til ægtemanden. Det possessive pronomen er fraværende i grundteksten.

TEMA

Tjenestedelingens svære balance

AF LOUISE HØGILD PEDERSEN

Mange har oplevet, at frimodigheden i tjenesten er blevet lammet, når der er blevet sat en meget restriktiv begrænsning uden tanke på kvindernes positive rolle i fællesskabet.

Personligt længes jeg efter større frihed i min tjeneste.

Tjenestedeling: hvem skal hvad og hvorfor? Dette er et følsomt spørgsmål, som jeg synes, vi skylder at finde gode svar på. Få forhold er så vanskelige at praktisere som dette. Samtidig er der mange spørgsmål, som vi slet ikke går i kødet på på samme måde, men som ellers fylder meget mere i Bibelen. Hvad ville der ske, hvis vi med samme passion gik op i vores forhold til penge?

Alligevel skal vi bruge tid på spørgsmålet om rollefordelingen mellem mand og kvinde. Det skal vi, fordi det er så meget imod tidsånden, at jeg tror, det river og slider i de fleste af os, og det påvirker frimodigheden hos mange til at tjene i menigheden.

Jeg oplever praktiseringen som det sværeste i det her spørgsmål. Personligt længes jeg efter større frihed i min tjeneste. Længes efter ikke at skulle vende hvert ord, jeg siger, ikke altid gen-

nemtænke alle opgaver, jeg står i, og om jeg nu påtager mig et forkert ansvar. Hvor kunne det være befriende bare at kaste tjenestedelingen ud ad vinduet. Samtidig ønsker jeg at følge den rollefordeling, som jeg tror bibelteksterne beskriver.

Jeg vil forsøge at give et lille indblik i, hvordan praktiseringen af princippet kan opleves, og hvad der på den baggrund er blevet vigtigt for mig.

Den dag, kvinderne forsvandt

Jeg er opvokset i Luthersk Mission (LM), og det er jeg taknemmelig for. Jeg er taknemmelig for min juniorklub, som hver mandag i mange år var begyndelsen på min uge. Der var så mange gode kvinder og mænd, som jeg kunne spejle mig. Jeg er også både glad og taknemmelig for min ungdomstid og mit voksenliv som en del af LM.

Jeg har lyttet til mange dygtige prædikanter i mit liv og har modtaget så meget godt. Alligevel manglede jeg forbilleder, for der var ikke nogen, som var ligesom mig.

Men en ting ændrede sig, da jeg begyndte i LMU: Pludselig var der ingen synlige voksne kvinder. Muligheden for at høre en voksen kvindes refleksioner over Bibelen var der ikke, ligesom muligheden for en sjælesorgssamtale med en kvinde også var væk. Til møde i missionshuset var mødelederen en mand, taleren var en mand, og når far tog til bestyrelsesmøde, var det sammen med andre mænd.

Der var groft sagt tre opgaver til kvinderne i menigheden: børnearbejdet, lovsangsbandet og kaffebrygning. Tre vigtige opgaver, men det efterlod ikke følelsen af, at vi alle sammen er forskellige lemmer, som tjener på hver sin måde. Min oplevelse var, at var man kvinde, var det på forhånd besluttet, at man var knæ, øre eller hånd. Jeg tror, rigtig mange har oplevet, at frimodigheden i tjenesten er blevet lammet, når der er blevet sat en meget restriktiv begrænsning uden tanke på kvindernes positive rolle i fællesskabet.

LM og lignende organisationer bliver nogle gange sammenlignet med farisæerne. Deres styrke var deres kendskab til Skriften og ønsket om at følge den. Konsekvensen blev et better safe than sorry-princip, som vi måske har overtaget.

Hvis vi aldrig sætter en kvinde på talerstolen, er vi på den sikre side. Udfordringen er bare, at uanset hvor god en mandlig taler er, står han der som mand. Jeg har lyttet til mange dygtige prædikanter i mit liv og har modtaget så meget godt. Alligevel manglede jeg forbilleder, for der var ikke nogen, som var ligesom mig. Der var

ikke nogen, som havde gravet dybt i Bibelen, og samtidig engang været teenagepige.

Umulig praksis?

Modsat princippet om at være på den sikre side står fristelsen til at kaste tjenstedelingen ud ad vinduet. For hvordan kan det give nogen logisk mening, at der skulle være noget, jeg som kvinde ikke skal? Hvordan giver det mening, at der er en rolle, som kun manden skal tage på sig. Er det retfærdigt?

Det giver ikke mening, det frustrerer, ja, det smerter endda. Jeg har endnu ikke mødt en tjenstedelingspraksis, som ikke har efterladt mig med tusind spørgsmål. Men hvis vi ikke kan praktisere det, kan vi så fastholde det? Jeg vil gerne lande i midten: Fastholde den tjenstedeling, som jeg tror, teksterne taler om, men samtidig være en del af et fællesskab, som er kendetegnet ved, at alle legemets resurser bruges. Fællesskaber, hvor vi er frimodige i tjenesten.

Jeg kunne godt tænke mig, at når mine faderbørn bliver teenagere, så ved de, at kvinder ikke kun har tre valgmuligheder, når det kommer til tjeneste i menigheden. At de ikke sætter spørgsmålstegn ved deres værdi, fordi de har forskellige roller.

I min egen tjeneste er der forskellige overskrifter, som er blevet vigtige i mit forsøg på at balancere i midten. Jeg vil nævne nogle af dem:

1. Giv ikke spørgsmålet for stor vægt

Vi skal finde gode svar. Samtidig forsøger jeg

Louise Høgild Pedersen,
f. 1990

Teolog og ph.d.-studerende ved Dansk Bibel-Institut
lhp@dbi.edu

ikke at tillægge spørgsmålet større vægt, end det kan bære. Det er et vigtigt, men det er på ingen måde det vigtigste.

2. Forstå teksten på tekstens præmisser

Især ordene ”medhjælper” og ”underordne” får det til at gibbe i mig. Men begge ord er jo en oversættelse af henholdsvis et hebraisk og græsk ord.

Teksten taler ikke om underordning, den taler om ”hypotassein”. Det er det græske ord – ikke det indhold, som vi i dag med vores kultur og bagage lægger i oversættelsen ”underordning” – som vi må forstå indholdet af. Vi må forstå det i hele Bibelens sammenhæng. Det kan f.eks. ikke betyde forskel i værdi, for det ville gå på tværs af resten af Bibelen.

For mig ender spørgsmålet om tjenstedeling som regel som et spørgsmål om tillid til Guds ord.

3. Tillid til Gud

Som sagt har jeg svært ved at få tjenstedelingen til at give logisk mening. Men jeg spørger også mig selv, om det er målet. For mig ender spørgsmålet om tjenstedeling som regel som et spørgsmål om tillid. Har jeg tillid til Guds ord, og at det vigtige ikke er, om det giver mening for mig, men om det giver mening for Gud?

4. Ydmyghed overfor mit eget ståsted

Guds ord er sandt, men samtidig må jeg operere med, at min forståelse er begrænset. Selvom vi forsøger at forstå teksterne i deres kontekst og i lyset af hele Bibelen, må vi være åbne for, at vi måske har taget fejl. Det giver mig respekt for dem, som mener andet, end jeg selv gør.

5. Vi kan skønne forskelligt

Selvom vi måske er enige om princippet, kan vi komme frem til forskellig praksis, som har forskellige fordele og faldgruber. Det skal der være plads til. Vi finder ikke en udtømmende beskrivelse af praksis i Bibelen.

6. Lad os gøre mere af det, som er uproblematisk

Der er mange steder, hvor vi uproblematisk kunne bruge både mænd og kvinder. Afholder vi en temadag, så lad os bruge god tid på at tænke over, hvilke kvindelige undervisere det kunne være spændende at lytte til. De, som kender mig, ved, at jeg har det enormt svært med kvoter. Men vi skal minde os selv om at bruge andre end dem, vi er vant til.

7. Der er brug for flere perspektiver

Når menighedens øverste ledelse består af mænd, giver det disse mænd den særlige udfordring at bringe de perspektiver ind, som de mangler, heriblandt det kvindelige perspektiv.

Min oplevelse er heldigvis, at vi er blevet langt bedre til det. Men der er jo ingen grund til at hvile på laurbærene.

8. Lad os tænke bredt om forkyndelsen

Prædikenen, som vi kender den, er vigtig. Gud har udrustet nogle til på en særlig måde at udlægge teksten for os.

Men det er ikke det eneste tidspunkt, Guds ord forkyndes, og det er ikke den eneste forkyndelse, som vi har brug for. Hvis vi tænker bredere om forkyndelsen, kan vi sætte mange flere resurser i spil, og vi kan give mange flere mulighed for nogen at spejle sig i.

Der kan siges meget mere om det her spørgsmål, så lad os blive ved med at tale sammen om det og sammen være på vej i det. ■

TEMA

Tjenestedeling, et ærgerligt ord

AF MATHIAS SECHER ROM

Tjenestedeling, et ærgerligt ord,
som regning med brøk mellem søster og bror.
Det mangler aspektet at give sig hen,
hvor han ligner Kristus, og hun er hans ven.

Begreber som hoved og tavshed gør ondt
og mangler et medspil, før det bliver sundt.
Hvis vi var som kirken og Kristus af gavn,
var det med at give sig hen intet savn.

I bedste fald sætter vi grænserne sammen,
mens Bibelens ord sætter retning og rammen.
Men fokus må være at give sig hen,
en tjeneste begge kan gøre igen.

Mathias Secher Rom,
f.1983

Cand.theol. og forfatter
mathias@familienrom.dk

GODT SAGT

Hør, min ven, hvad enten du kommer forlæns eller baglæns ind i Guds rige, hvad enten du kommer ind gennem porten på benene eller på hovedet – det er fuldstændig ligegyldigt, bare din tro har Jesus, bare dit sind er rettet imod ham, bare du lytter til og stoler på ham.

Troen som sådan frelser ingen. Men troen frelser, fordi den har Jesus. Derfor skal du heller ikke se efter, om troen er stærk eller svag, rigtig eller forkert, men du skal se efter Jesus.

OLAV VALEN-SENDSTAD

TEMA

Spørgsmål og svar

AF ANDREAS KAMMERSGAARD IPSEN OG ANTON BECH BRAÜNER

Princippet om tjenestedeling afføder mange spørgsmål. Vi vil her forsøge at svare på nogle af de mest almindelige.

I Kristus er der ikke forskel på at være mand og kvinde, så skal vi vel heller ikke gøre forskel?

Indimellem bliver Galaterbrevet 3,28 brugt som et argument for, at troen på Jesus ophæver alle forskelle og dermed også tjenestedelingen mellem mand og kvinde. Det er dog en overfladisk læsning.

Der står jo netop, at det er "i Kristus Jesus", at det ikke kommer an på at være det ene eller det andet. Vores køn, kultur eller nationalitet osv. ophører ikke med at eksistere, når vi kommer til tro, men på trods af alle disse forskelle, er vi stadig "i Kristus" og arvinger til frelsen (Gal 3,29), uanset hvor forskellige vi i øvrigt måtte være.

Andreas Kammergaard Ipsen, f. 1983
Redaktør for *Budskabet*
aki@dml.dk

Anton Bech Braüner, f. 1991
Præst i Hillerød Frimenighed
abb@dml.dk

Hvad med de kvindelige profeter i Bibelen?

I Bibelen hører vi om nogle få kvinder, der bliver benævnt som "profetinder": Mirjam (2 Mos 15,20), Debora (Dom 4,4), Hulda (2 Kong 22,14), Noadja (Neh 6,14), en unavngiven "profetinde" (Es 8,3) og Anna (Luk 2,36).

Det viser os, at Gud gerne og i stor stil åbenbarer sig for kvinder og bruger kvinder i sin tjeneste. Det understreges i 1 Kor 11,5, hvor Paulus omtaler kvinders profetiske tjeneste i menigheden – en tjeneste, som i dag typisk praktiseres i det frie vidnesbyrd ved gudstjenester og møder.

Men vi kan vi ikke komme uden om, at der i Ny Testamente lader til at være et skel mellem den profetiske tale og så det åndelige lederskabs grundlæggende forkyndelse og undervisning, som skal varetages af menighedens retteligt kaldede mænd.

Hvis vi holder fast i en tjenstedeling mellem mand og kvinder, burde vi så ikke også gå ind for slaveri?

Det er rigtigt, at Paulus både kalder kvinden til at underordne sig manden i ægteskabet (Ef 5,22) og kirken (1 Tim 2,11-12) og slaver til at underordne sig deres herrer (Ef 6,5). Når vi alligevel holder fast i tjenstedeling, uden at gå ind for slaveri, er det, fordi der er afgørende forskel på de to:

1. Slaveri bliver aldrig begrundet i skabelsen. Hvor Paulus forudsætter, at ægteskabet mellem mand og kvinde er en ordening fra dengang, Gud så på verden og sagde, at den var god (1 Mos 2,24; Ef 5,31), og endda bruger skabelsen som et argument for tjenstedelingen mellem mand og kvinde (1 Tim 2,14), hører vi aldrig noget tilsvarende om slaveriet.

2. Paulus skriver, at hvis man har muligheden for at blive fri for slaveriet, skal man benytte sig af det (1 Kor 7,21). Det ville Paulus aldrig have skrevet, hvis slaveriet var en guddommelig ordening, som vi skulle holde fast i.

Er alle kristne ikke præster ifølge Bibelen?

I 1 Pet 2,5+9 kalder Peter *alle* kristne præster. Dette henviser til tempeltjenesten, hvor præsterne virkede som mellemmand mellem Gud og folket. Denne tjeneste er ophørt med Kristus, der er den eneste ypperstepræst, vi nogensinde har brug for (Hebr 9,24-26). Pga. Jesus har *alle* kristne nu uhindret adgang til Guds nærvær i "helligdommen" (Hebr 10,19-21) – og er i den forstand præster.

Men det betyder ikke, at alle kristne dermed har rollen som menighedens åndelige hyrder og ledere. I samme brev taler Peter (1 Pet 5, 1-5) om dem i menigheden, der har rollen som "ældste". Disse er ikke "mellemmand" mellem menigheden og Gud, men har et særligt kald som hyrder og forbilleder for menigheden (v.2-3). Det er denne tjeneste, som ifølge Ny Testamente skal varetages af mænd.

Jamen, vi siger jo heller ikke, at mænd "skal bede med fromt opløftede hænder", eller at kvinder ikke må have "kunstfærdige håropsætninger" (1 Tim 2,8-9).

Er det så ikke netop kulturelt betinget, når Paulus samme sted giver et forbud mod at "optræde som lærer"?

Forbuddet mod at "optræde som lærer" (1 Tim 2,12) er ikke kulturelt betinget, og det er de to andre formaninger heller ikke.

Når det lyder, som om mændene skal løfte deres hænder, når de beder, skyldes det en dårlig oversættelse. En bedre oversættelse havde været: "Jeg vil altså, at mændene alle steder skal bede uden vrede og uden splid, når de løfter deres hellige hænder".

Formaningen går altså ikke så meget på, at de skal løfte deres hænder, men at mændene skal bede uden vrede og splid, når de løfter de-

res hænder.

Når Paulus siger til kvinderne, at deres "pynt skal ikke være kunstfærdige håropsætninger og guld eller perler eller dyrt tøj, men gode gerninger" (1 Tim 2,9), er vægten på, hvad man pynter sig med. Bibelsk set er der en skønhed i at tro på Jesus og følge ham, som ikke er en skønhed "i det ydre" (1 Pet 3,3), men "i hjertet" (1 Pet 3,4). Formaningen går altså på, at vi skal være mindre optaget af at søge andre menneskers anerkendelse og mere af at leve for Guds ansigt.

HORISONT

SPALTEN, HVOR REDAKTIONENS MEDLEMMER VIL FORSOGE AT SÆTTE AKTUELLE OG PRINCIPIELLE FORHOLD IND I EN STØRRE SAMMENHÆNG.

Timothy Keller

Den amerikanske præst og forfatter Timothy Keller døde den 19. maj i år. For mange var det en nyhed, der blev modtaget med stor sorg.

Keller er én af de teologer, der i det 21. århundrede har haft størst betydning for kirken og kristne i den vestlige verden. Det skete gennem hans bibelsk funderede og altid medrivende forkyndelse, som også mange i Danmark lyttede til på internettet.

Men mest af alt fik han indflydelse gennem sit omfattende forfatterskab. Med udgivelser som bl.a. *Gud for skeptikere* (Lohse, 2015), *Ikke alt der glimrer er Gud* (Lohse, 2015) og *De fortabte sønners Gud* (Lohse, 2018) kom Keller ind under huden på det moderne menneske og formåede på én og samme tid at afsløre os som syndere og pege hen på Jesus som ham, der én gang for alle har båret synden for os.

Keller var nemlig først og sidst optaget af evangeliet, og han havde en unik evne til at nyformulere de klassiske tros-sandheder, sådan at de frem-

stod friske og overraskende, men uden at miste den bibelske alvor og tyngde bag.

Keller var en intellektuel formidler, men han forfaldt aldrig til at blive snobbet. Tværtimod havde han en evne til at formidle selv den mest komplicerede og snørklede teologi, sådan at man som tilhører ikke nødvendigvis kom til fuld forståelse, men nærmere til at kunne *erfare* eller *smage* betydningen. Keller vidste nemlig, at den personlige til-egnelse af evangeliet er vigtigere end noget andet. Det er vigtigere at gribe i hjertet end at forstå i hovedet.

Samtidig var Keller også et hyppigt mål for kritik. For nogle var Keller bare endnu en evangelikal bibelfundamentalist. For dem var Keller altså alt for firkantet. Men for andre var han slet ikke firkantet nok! Nogle mente, at Keller var for vag i sin kritik af det moderne samfunds normer. Eller at han var for åben i sit syn på skabelsen.

Meget af denne kritik var sikkert berettiget. Og det ville

En af de vigtigste lektier for enhver, der ønsker at begive sig ud i kristent lederskab, er netop, at vi må finde fred i, at vi kommer til at tage fejl!

Keller nok være en af de første til at indrømme!

Men en af de vigtigste lektier for enhver, der ønsker at begive sig ud i kristent lederskab, er netop, at vi må finde fred i, at vi kommer til at tage fejl! Og det virkede til, at Keller hvilede i dette, og at det var en hvile, der bundede i, at Kellers dybeste fred var i Jesus Kristus.

Når vores dybeste fred er i Jesus, kan vi nemlig på en helt ny måde bære, at vi udsættes for kritik, så vi hverken knækker mentalt eller langer aggressivt ud mod vores kritikere. I stedet kan vi frimodigt indrømme vores fejl.

Dette var en af de mange gode pointer fra Kellers bøger

og forkyndelse, og en pointe, han virkede til selv at udleve i praksis.

Nu er Tim Keller hjemme hos Jesus. Her ser han sin frelser ansigt til ansigt, og freden er fuldkommen. Det skal den også blive for os en dag. Vi må takke Gud for det, han brugte Tim Keller til, men mest af alt må vi takke for det evangelium, som Tim Keller var tjener for.

Andreas Kammergaard Ipsen

Hvis hvert eneste dødsfald er en tragedie, hvordan giver det så mening, at vi nu efterspørger, at læger skal udøve aktiv dødshjælp?

Hvornår skal vi dø?

Da coronapandemien ramte, udtalte vores statsminister Mette Frederiksen, at "hvert eneste dødsfald er en tragedie"¹, og med den begrundelse blev restriktioner lavet og lovgivning ændret, så smitte kunne undgås.

Nu, på den anden side af coronapandemien, er det ikke længere en tragedie, men måske noget, vi selv skal bestemme, hvornår skal ske. Ved folkemødet på Bornholm åbnede Mette Frederiksen debatten om aktiv dødshjælp² med henblik på at undersøge, om vi skal have det i Danmark, og meldte sig selv som aktiv fortaler.

Hendes argument for aktiv dødshjælp handler om værdighed i den sidste tid af livet og om selvbestemmelse. Dernæst er det allerede sådan, at man kan tage til Schweiz, hvis man er rig, og dermed er der i Danmark ulige adgang til aktiv dødshjælp.

Umiddelbart synes det at være i direkte modstrid med hendes udmeldinger under pandemien. Hvis hvert eneste

dødsfald er en tragedie, hvordan giver det så mening, at vi nu efterspørger, at læger skal udøve aktiv dødshjælp?

Jeg tror, noget af svaret er dødsangst. Med aktiv dødshjælp kan vi selv bestemme, hvornår vi skal dø. Under coronapandemien og ellers er det sygdomme, der "bestemmer", hvornår vi skal dø. Vi søger kontrol over vores liv, og også over vores død, og jeg ser ønsket om aktiv dødshjælp som et udtryk for angst for kontroltab.

Ud over at jeg umiddelbart er modstander af aktiv dødshjælp, mener jeg også, der er adskillige mulige afledte konsekvenser af aktiv dødshjælp, som der er al mulig grund til at være bekymret for: I de lande, hvor aktiv dødshjælp allerede er indført, er antallet af dødsfald grundet aktiv dødshjælp steget for hvert år – i Canada med en gennemsnitlig årlig stigning på 65 % fra 2016 til 2021, mens opgørelser fra Schweiz viser, at aktiv dødshjælp nu udgør 2 % af alle dødsfald. Dernæst viser

en undersøgelse fra delstaten Washington, at 56 % af de, der modtog aktiv dødshjælp, gjorde det ud fra et ønske om ikke at være en byrde for familie, venner og plejepersonale. I Belgien var 1,6 % af tilfældene med aktiv dødshjælp ydet mod mennesker, som ikke udtrykkeligt havde givet accept dertil.³

Vi kan komme helt derhen, hvor det vil være egoistisk ikke at modtage aktiv dødshjælp, når man er syg. Aktiv dødshjælp piller ved vores livssyn – hvornår har et menneske værdi. Hvor mange ressourcer må et menneske koste? Jeg ser det som tvingende nødvendigt, at vi fastholder retten til liv – helt til døden. Vi er blot mennesker, og uanset hvor meget vi søger at kontrollere, er det Gud, der har magten, også over døden.

Og dernæst skal vi huske, at der er stor forskel på aktiv og passiv dødshjælp.⁴ Jeg er fortaler for passiv dødshjælp, hvor vi træder et skridt tilbage og accepterer, at vi ikke har magten over sygdom og ej hel-

ler over livet eller døden.

Hvornår vi skal dø, er i Guds hånd, hvad enten vi vil det eller ej.

Helene Schou Andersen

- 1 Jyllandsposten.dk 21. april 2020.
- 2 At én person handler med det formål at forårsage en andens død i overensstemmelse med dette menneskes ønske. Patientens død forårsages af behandlingen. (laeger.dk)
- 3 Kristelig Lægeforenings udtalelse om aktiv dødshjælp.
- 4 At en livsforlængende behandling ej iværksættes eller afsluttes med den forventede konsekvens, at patienten dør tidligere, end hvis behandlingen var iværksat eller ej afsluttet. Patientens død forårsages af den aktuelle sygdom. (laeger.dk)

FOTO: LARA JAMESON

Frimodig kristen i en woke tid

AF ISAK JESPERSEN OG MICHAEL AGERBO MORCH

Vi er nødt til at anerkende, at mennesker er grebet af woke-bevægelsen, fordi de mener, der foregår reel uretfærdighed. Derfor må vi lytte og have en åben samtale om deres perspektiver.

Begrebet *woke* betyder "årvågen", og stammer fra borgerrettighedsbevægelsen i USA, der i 1960'erne begyndte at gøre opmærksom på den strukturelle racisme, som stadig præger landet.

I løbet af de seneste ti år er begrebet blevet anvendt meget bredere, så det handler om at være årvågen over for alle typer af undertrykkelse i samfundet. Ud over race handler det typisk om køn og seksualitet, og bevægelsen har spredt sig til det meste af den vestlige verden, særligt blandt unge og i de akademiske miljøer.

Blød og hård woke

Woke-bevægelsen findes i en blød og en hård variant. Den *bløde* variant er uproblematisk, for den handler blot om at have blik for ulighed og adressere den. Man kan også sige, at den bløde variant blot spejler den profetiske samfundskritik, som allerede findes i GT, hvor man konsekvent tager parti for de svage og undertrykte.

Den *hårde* variant er mere problematisk, for den angriber også alle tilløb til ulighed. Det er denne årvågenhed, der gør, at man ikke vil tillade originalversionerne af Pippi Langstrømpe, Eskimo-is, fri debatkultur på universiteterne, bestemte sange og påklædningsgenstande osv.

Skal man sætte det helt firkantet op, handler den bløde variant om *konkrete* problemer, mens den hårde variant også handler om *potentielle* problemer.

Den forkerte side af historien

Emnet *woke* er stort og ømt, og derfor er det vigtigt at sige, at vi her forsøger at bidrage til den kirkelige samtale med en inspirationsartikel mere end med en undervisningsartikel. Vi er ikke selv færdige med disse spørgsmål, men er selv på vej og ønsker kun, at flere deltager i samtalen om, hvordan kirken kan finde en sand, sund og frugtbar vej frem i en polariseret tid.

Op det er ikke let at tale om, hvad kirken skal gøre i en kompliceret samfundssituation. Op gennem historien har kirken fejlet mange gan-

ge, når den har forsøgt at agere politisk.

På samme tid, som vi kan føle stolthed, når vi læser om kirkens historie, kan vi også til tider rystes i vores grundvold. Drukning af anabaptister, nedslagtning af bondeoprør, korstog, hekseafbrændinger osv.

Det er derfor forståeligt, at store dele af kirken i Danmark forsøger at følge tidsånden for ikke at stå på den "forkerte side af historien" – problemet er bare, at den åndelige integritet går fløjten.

Hvad vi håber, kirken kan finde frem til, er det sted, hvor vi både fastholder Bibelens vejledning – også i etiske spørgsmål – og gør det på en ydmyg og lyttende måde. Det er en svær balancegang, og det vil sikkert ikke lykkes uden skygger, men det må være vores bøn.

Woke bekræfter og udfordrer

Fordi woke-bevægelsen er blevet så bred, både udfordrer og bekræfter den bibelske anliggender. Den udfordrer, når den kalder synd for kærlighed (fx praktiseret homoseksualitet), og opløser skabelsesordenen (der er mange køn, og man kan skifte), men den bekræfter et vigtigt kristent anliggende, når den udpeger ulige adgang til job, lønstigning, boligforhold, sociale ydelser osv., som oftest går ud over minoriteter.

Her er der noget overordnet, som er interessant at pege på. For når woke-bevægelsen vinder frem netop her i Vesten, er det, fordi vi lever i en kristen kultur!

Som apologeten Rebecca McLaughlin skriver i bogen *The Secular Creed*: "For vores vestlige ører her i det 21. århundrede lyder kærlighed på tværs af race- og kulturforskelle, ligestilling mellem mænd og kvinder og ideen om, at de fattige, undertrykte og marginaliserede kan stille moralske krav til de stærke, rige og magtfulde, som grundlæggende moralsk sund fornuft. Men det er de ikke. Disse sandheder er kommet til os fra kristendommen."¹

Med andre ord er den bløde variant af woke-bevægelsen helt i tråd med kristendommen, ja, den udspringer af kristendommens menneskesyn, og vi kan derfor synges helt med på san-

Isak Jespersen, f. 1997

Stud.theol.
ij@dbi.edu

Michael Agerbo Mørch, f. 1988

Ph.d. og adjunkt i systematisk teologi ved Dansk Bibel-Institut
mam@dbi.edu

Burde kirken ikke være kommet woke-bevægelsen i forkøbet? Det gjorde den første kirke i hvert fald.

gen om mere social retfærdighed.

Den hårde variant er problematisk, og det er den, der fylder i medierne. Derfor kan kristne få den opfattelse, at woke-bevægelsen destruerer de kristne værdier. Men det er altså ikke hele sagen. Når det nu er sådan, at der er meget i woke-bevægelsen, vi kan skrive under på, så kan vi også udøve den nødvendige selvkritik og spørge, hvorfor vi ikke har været forgangspersoner for de vigtigste indsatser i woke-bevægelsen. Det ville samtidig give os en klarere legitimitet til at kritisere de meget problematiske aspekter af den hårde variant.

Med andre ord: Burde kirken ikke være kommet woke-bevægelsen i forkøbet? Det gjorde den første kirke i hvert fald. Den første kirke udjævnede de sociale uligheder ved kirkens samlinger. Alle var lige i det kristne fællesskab: kvinder, slaver, mænd, børn (Kol 3,11). Kirken må være den første til at analysere samfundet, til at finde de marginaliserede og undertrykte, og kæmpe for kærlighed på tværs af racer og social status, ikke fordi vi føler os presset udefra af politiske strømninger, men fordi Skriften, Guds ord, presser indfra. Ikke fordi "love is love", men fordi

"God is love".

Det er, som om kirken er blevet overhalet indenom af sociale bevægelser og politiske initiativer på dette punkt. Kirken mente at stå med åbne arme overfor alle mennesker – men samfundet gjorde det samme, og kirken formåede ikke at byde alle typer velkomne uden at fastholde en vis distance og måske endda ubehag overfor selvsamme mennesker. Hvor det i historien af og til er lykkedes for kirken at skabe en kontrast til samfundets kynisme og være et helle for svage persongrupper, er kirken visse steder blevet den perfekte middelklassens sted, hvor mennesker ikke er på vej, men må være rene og pæne og omvendte, *før* de træder ind i lokalet.

Vores ord om ligeværd og gudsbillede er begyndt at klinge hult, fordi de som floskler ikke følges af konkrete relationer til mennesker, hvis livsførelse vi er uenige i. Som kirke er vi blevet dem, der siger, at fællesskabet er for alle, men med vores kropssprog udtrykker vi det modsatte.

Kirkens frimodighed

Kirkens opgave er den samme som altid: At være tro mod Kristus *i verden* uden at vi dermed mister saltets kraft og bliver *af verden*. Men der er også noget unikt ved enhver strømning, så hvordan bevarer vi frimodigheden i den nuværende situation?

Vi er nødt til at anerkende, at mennesker er grebet af *woke*, fordi de mener, der foregår reel uretfærdighed. Derfor må vi lytte og have en åben samtale om deres perspektiver. Kun sådan kan vi finde ud af, hvad vi reelt kan slå følge med, og hvordan vi kan være sandheden tro i kærlighed (Ef 4,15).

Man kan måske sige, at hvis vi oprigtigt tror, vi kender sandheden, må vi turde lade os udfordre af andres ideer om verden og dens sammenhæng – det går hverken vi eller Gud i stykker af.

Men tør vi lade os udfordre? Tør vi

lade andre mennesker med andre ideer komme til orde først? Eller tvivler vi på Bibelens sandhed, så vi ikke tør lade den stå sin prøve?

Pointen er, at vi må skelne mellem ideer og mennesker – vi må elske mennesket, selvom vi forsøger at bekæmpe dets ideer. Det virker måske idealistisk. Men ikke urealistisk.

Det handler om at begynde at se "de andre" som mennesker, der også er skabt af Gud, og ikke som de ideer de identificerer sig med. Selvfølgelig skal man ikke underkende, at vi altid står i en kamp mod det, vi ifølge Bibelen kan kalde usunde tankebygninger (2 Kor 10,4-5). Men dette skal altså gøres uden at rive mennesket ned sammen med dets ideologi.

På samme tid, som vi bør turde gå disse skridt – både at invitere til samtale og turde udfordre deres ideer – må vi også realistisk erkende, at det næppe kommer til at gå ubemærket hen. Der, hvor et kald til vækkelse råbes ud, vil der også komme modstand og forfølgelse.

Det siger vi ikke, fordi vi skal være selvmedlidende, men fordi det er et vilkår, som Herren selv har givet sin kirke (Joh 15,20).

Men overraskende nok er det måske netop disse erfaringer, vi kristne har til fælles med de minoritetsgrupper i Danmark, som føler sig fortrængt! Måske har vi her et emne, vi kan invitere til at tale om – som hinandens potentielle undertrykkere!? Vi tror, at kirken vil kunne klare sig godt i denne åbne og frimodige samtale – fordi vi både kender sandheden og det enkelte menneskes værdi. ■

1 Rebecca McLaughlin, *The Secular Creed. Engaging Five Contemporary Claims* (La Grange: The Gospel Coalition, 2021), 2.

FOR TROEN

Julenat peger mod Guds hellighed

AF OLOF EDSINGER. OVERSAT AF ANDREAS KAMMERSGAARD IPSEN FRA OLOFEDSINGER.SE

Når du og jeg skal synge med på den sang, som er hele livets sang, så vil vi aldrig kunne synge andet end falsk.

Vi skal snart fejre jul. For store dele af verdens befolkning bliver den en anledning til at mindes et af historiens mest forunderlige mirakler: at Gud for 2000 år siden blev menneske i Jesus Kristus. I bedste fald bliver den endda et møde med Herren selv. Underet bliver jo først fuldkomment den dag, det smelter sammen med vores egne liv; når vi tager imod Jesus i vores egne hjerter.

En af de typiske måder at beskrive julenattens hændelser på, er, at der skete noget helligt. Vi synger om det i julens sange: ”En hellig nat, en hellig stund for verden. Da gudemennesket til jorden steg ned”.

Det hellige i hverdagen

I Bibelen betegner det ”hellige” noget, som har med Gud og hans nærvær at gøre. At Gud er hellig, betyder, at han er *one of a kind* – helt og

aldeles unik og uden sammenligning. Paulus beskriver det som, at Gud er ”den salige og eneste hersker, kongernes konge og herrernes herre (...) den eneste, som har udødelighed og bor i et utilgængeligt lys, og som intet menneske har set eller kan se” (1 Tim 6,15-16).

Juleunderet består altså i, at netop denne Gud, den hellige Gud, er steget ned til jorden. At det, som ikke burde være muligt, faktisk er sket.

Julenat er hellig, fordi den åbenbarer noget nyt i religionernes verden. Gud lader sig føde af en kvinde, han identificerer sig med sin faldne skabning – men uden samtidig at give afkald på sin guddommelige identitet.

Dermed ikke sagt, at helligheden alene kan erfares i det mest fortættede af tilværelsens mysterier. Nej, vi kan rammes af det hellige selv i vores hverdag. I juletiden er vi mange, som tager os tid til at lytte til forskellig slags julemu-

Olof Edsinger, f. 1976
 Generalsekretær for Svensk
 Evangelisk Alliance
olof.edsinger@icloud.com

O hellige nat

En hellig nat
En hellig stund for verden
Da gudemennesket til jorden steg ned
For at forsonе verdens skyld og synder
For os han dødens smerter led
Og håbets stråle går igennem verden
Og lyset skinner over land og hav

Fald nu på knæ
Og hils med pris din frihed
O hellige nat
Nu er vor frelser født
O hellige nat
Nu er vor frelser født

Vor frelser tog bort vore tunge byrder
Vor jord er fri, himlen åben igen
I hver en sjæl du ser en elsket broder
Og se din fjende skal blive din ven
Fra himlen rakte frelseren os frihed
For os han nedsteg i sin mørke grav

Fald nu på knæ
Og hils med pris din frihed
O hellige nat
Nu er vor frelser født
O hellige nat
Nu er vor frelser født

sik, og når jeg lytter til Sissel Kyrkjebøs version af førnævnte sang og den flyde fra højtalere – da giver det mig tårer i øjnene. Ikke kun fordi teksten og musikken er så fin, men også fordi Sissel formår at synge den med noget nær den perfekte stemme. Og i denne type erfaringer tænker jeg, at vi netop får kontakt med ”det hellige”. Det fuldkomne. Det, som besidder noget af Guds egen, unikke kvalitet.

Eller tag den hverdagsituation, hvor vi ser en fodboldkamp på TV. Jeg er nok ikke den eneste, som oplever, at når én af spillerne sparker bolden lige i krydset, når den sidder helt perfekt, når det bare ikke kan gøre bedre ... så er det igen næsten til at få tårer i øjnene. I vores eget hverdagsrum får vi kontakt med den fuldkomnehed, der kun kan finde sit fulde udtryk i Herren selv.

Den farlige hellighed

Helligheden vidner altså om Gud og Guds nærvær. Men i hellighedens lys kan man samtidig sige, at mørket træder frem og afsløres. Kontrasten mellem Guds storhed og vores egen ”lillehed” bliver åbenlys, præcis som da Herren i templet åbenbarede sig i hele sin majestæt, og Esajas måtte falde til jorden og udbryde: ”Ve mig, det er ude med mig, for jeg er en mand med urene læber, jeg bor i et folk med urene læber, og nu har mine øjne set kongen, Hærskares Herre” (Es 6,5).

Anderledes udtrykt: et sandt møde med Guds hellighed kommer uundgåeligt til at åbenbare noget af vores egen *mangel* på hellighed. Når du og jeg skal synge med på den sang, som er hele livets sang, så vil vi aldrig kunne synge andet end falsk. Og når det handler om at score mål, kan det mest almindelige ord for synd i Ny Testamente, *hamartia*, netop oversættes med *ramme forbi målet*. Derfor kan man sige, at Guds hellighed er noget fremmed for det

faldne menneske. Ægte hellighed er noget, vi ikke kan besidde i os selv, primært fordi det er en kvalitet, som kun tilhører Gud, men også fordi den er i konflikt med alt, hvad der er syndigt og mangelfuldt i vores liv.

Dermed kan man sige, at hellighed i Bibelen er noget farligt. Helligheden stiller krav til os mennesker, som vi ikke kan leve op til i os selv. Stræben efter hellighed kan således sammenlignes med et møl, der er ude og flyve og får øje på åben ild. Insektet tiltrækkes uimodståeligt af lyset og varmen, men hvis det kommer for tæt på, ender det i katastrofe: flammerne fanger møllets vinger og brænder dem op. Også dette kan ses som et billede på Gud og hans hellighed. Men Hebræerbrevets ord: ”For vor Gud er en fortærende ild” (Hebr 12,29).

Helligheden og nåden

Men på trods af dette er helligheden noget godt. Ja, faktum er, at helligheden er livsnødvendig. Himlen selv beskrives som en tilværelse, hvor Gud, den hellige Gud, skal blive ”alt i alle” (1 Kor 15,28b). Denne dobbelthed i Guds hellighed gør, at vi som troende stilles over for et valg: skal vi lade Herren få plads i vores liv som hellig med al den herlighed og smerte, det kan indebære for os? Herlighed, fordi vi får direkte kontakt med vores skaber. Smerte, fordi vi konfronteres med vores egen undseelighed og synd. Eller skal vi søge en anden vej i relationen til Gud, hvor vi på forskellig vis forsøger at få ham ”ned på jorden”?

I vores tid lader det til at være mulighed nummer to, som dominerer i forkyndelsen. Det er påfaldende, så ofte vi i kirken taler om de dimensioner af Guds væsen, som stryger os med hårene: nåden, kærligheden, barmhjertigheden. Langt sjældnere taler vi om det, som kan forbindes med Guds hellighed – fx det, som, ifølge

Uden Guds hellige reaktion på synden kan Guds store nåde mod os mennesker reduceres til en menneskeret.

Jesus, skal kendetegne Åndens overbevisende gerning på jorden: synd, retfærdighed og dom (Joh 16,8).

Risikoen ved en sådan forskydning er, at vi fjerner os mere og mere fra Bibelens budskab. At vi udvælger de dele af Guds selvåbenbaring, som svarer til vores behov for bekræftelse, men mister de dele, som vidner om, at han er værdig vores tro og lydighed.

Sandheden er jo, at det ene ikke kan tænkes uden det andet. Uden Guds storhed og ophøjethed er der ikke noget særligt ved barnet i krybben. Og uden Guds hellige reaktion på synden kan Guds store nåde mod os mennesker reduceres til en menneskeret.

Derfor synges der også i ”O hellige nat” at ”håbets stråle går igennem verden”, netop for at det barn, som blev født skal ”forsone verdens skyld og synder”. Over for dette mysterium kan kun tilbedelse stå tilbage. Ja, vores respons må omfatte både ærbødighed over for Guds hellighed såvel som taknemmelighed for hans nåde: ”Fald nu på knæ, og hils med pris din frihed. O hellige nat. Nu er vor frelser født.” ■

FOR TROEN

Livsnødvendige fortællinger

AF REBEKKA DUE CARLSEN

Når vi lærer de små, de store, de glade og de frygtelige fortællinger i Bibelen at kende, har vi noget at spejle vores liv i.

Rebekka Due Carlsen,

f. 1979

Lærer på Brændstrup Kristne Friskole

rebeccakarlson@gmail.com

I familier og vennegrupper er fortællinger ofte en del af det sociale samvær. Nogle gange er det trivielle fortællinger uden de store udsving, og andre gange er der sket noget virkelig spændende. Det kan være fortidens minder eller dagligdagens små oplevelser. Nogle fortællinger sætter sig fast i vores hukommelse, mens andre glider stille væk igen. En gang imellem kan jeg bruge de andres fortællinger og erfaring til selv at komme igennem en lignende situation.

I kristendomstimen i 3. klasse havde vi netop færdiggjort fortællingen om Samuel, der rejser en mindesten og kalder den Eben-ha-Ezer, der betyder: "Hjælpens sten" (1 Sam 7,12). Da jeg var færdig med fortællingen, rakte en dreng hånden op og spurgte, om stenstøtten stadig stod der. Vi måtte en tur på Google for at undersøge det – og fandt billeder fra arkæologiske udgravninger i Ebenezer. Det ser ud til, at den stadig står et sted i Israel. Hertil udbrød drengen glædestrålende: "Jamen, det beviser jo, at Gud virkelig eksisterer!"

At låne andres erfaring

Måske synes du bare, det er en sød historie, men

for mig blev det stof til eftertanke og refleksion. Hvorfor er *bibelfortællinger* vigtige? Hvilke *bibelfortællinger* kan vores børn egentlig – hvis overhovedet nogen? Hvad gavn gør det at kunne *bibelfortællinger* udenad? Hvordan husker vi hinanden på, at Gud er virkelig, reel og helt og aldeles levende? Og at han også har relevans for mig som individ og os som fællesskab i dag?

Når vi lærer de små, de store, de glade og de frygtelige fortællinger i Bibelen at kende, har vi noget at spejle vores liv i. Så giver vi os selv noget at bygge vores liv på. Så får vi et tilhørsforhold til Gud og et sted at gå hen med vores eget liv. Igennem bibelhistorierne får vi lov at låne andre menneskers erfaringer med Gud. Vi får lov at se mennesket, og dermed også mig selv, som skabt, villet og elsket af Gud.

Sorg og glæde

Jo flere *bibelfortællinger* jeg lærer at kende, jo større variation finder jeg i dem. Jo bedre jeg lærer dem at kende, jo flere dybder opdager jeg. Ofte viser det sig, at der er en fortælling i Bibelen, der matcher min egen. Fortællinger, der giver mig knager at hænge mit livs op- og nedture på. De lærer mig, at alt ikke er fryd og gam-

Igennem bibelhistorierne får vi lov at låne andre menneskers erfaringer med Gud.

men, men at både sorg og glæde er en naturlig del af livets gang – også for de troende. Det giver modspil til det glansbillede, der ofte tegnes på sociale medier og sætter mit liv i relief. Midt i alle disse fortællingers mangfoldighed er der en levende Gud! En Gud, der vil mig – og dig – lige midt i livet, med alle de glæder, sorger og knubs det giver.

Den dag, jeg står midt i utroskabens fristelse, er det godt at kende beretningen om David og Batseba og vide, at der både er konsekvenser og tilgivelse! Eller når jeg slås med ensomhed, er det godt at kende fortællingen om Josef, der som en del af Guds plan blev solgt af sine brødre til købmænd fra et fremmed land. Når jeg kæmper med sorgen over at være barnløs, kan det være en hjælp at kende til Hanna, der græder i bøn til Gud. Når jeg rammes af tvivl, om det nu også er sandt, at Jesus lever, kan beskrivelsen af Thomas og hans tvivl hjælpe mig med at se, at Jesus ønsker at være sammen med mig i min tvivl. Hvor går jeg hen, når jeg er ved at eksplodere af lykke over noget i mit liv og mangler ord til at beskrive det med? Mirjams lovsang efter israelitternes overgang over det Røde Hav er en mulighed.

Bibelbrugere

Har du kontakt med børn, så find fortællingerne i de utallige børnebibler, der er på markedet.

FOTO: LIZA SUMMER

Prøv en tur i den nærmeste genbrugsbutik – de står der ofte til små penge. Indrømmet: nogle af dem savner både dybde og bibeltroskab, men som voksne kan vi jo korrigere fortællingen – hvis vi altså kender den selv! Det er jo også en mulighed at læse fortællingerne direkte fra Bibelen og dermed hjælpe hinanden med at blive bibelbrugere. Bibelen er fuld af gode fortællinger, der venter på, at vi læser dem, og hvem elsker ikke en god historie? ■

Bibelens fortællinger lærer mig, at alt ikke er fryd og gammen, men at både sorg og glæde er en naturlig del af livets gang – også for de troende.

FOR TROEN

En kompakt boullionterning fra ørkenens sand

OM HERRENS HERLIGHED OG HANS INDERSTE VÆSEN

AF JAKOB KILDEDAL ULRIKSEN

I denne artikel skal vi forfølge en tråd, som begynder i Anden Mosebog ude i Sinaiørkenens sand. Den handler om Guds inderste væsen. En sammenkøgn af, hvem Gud er. Moses får nemlig lov til at få et glimt af Herrens inderste væsen. Han ser, hvem Gud er, og den beskrivelse skal vi forfølge hele vejen op til Det Nye Testamente.

En ledsager

Som ung rejste jeg til Israel i mine sabbatår. En del af de fem måneders ophold var en vaskeægte ørkenvandring på et par dage. Vi blev sat af busen langt ude i Negevørkenen sydvest for Det Døde Hav.

Ved vores overnatningssted, den første dag inden turen for alvor begyndte, fandt jeg en følgesvend, som jeg gerne ville have med på min ørkenvandring. Et vildt omstrejfende æsel. Ved hjælp af madpakkens gulerødder fangede jeg æslet og bandt det til et enligt træ ved lejren. Tanken var, at æslet selvfølgelig skulle være min følgesvend og bære min tunge bagage, så jeg selv bare kunne gå trækkende med æslet.

Næste morgen var æslet væk. Min følgesvend og billet til en ukompliceret ørkentur. Æslet havde bidt rebet over og var over alle bjerge, før vi fik øjne.

Uden yderligere sammenligning vil Moses også gerne have en følgesvend og ledsager på ørkenvandringen. I Anden Mosebog 33, kapitlet lige efter israeliternes guldkalv, fortæller Gud Moses, at han vil sende en engel, som skal gå foran folket, men at Herren selv ikke vil drage op iblandt israelitterne (2 Mos 33,2-3).

Folket og Moses bliver forfærdede over disse ord. De ønsker, at Herren selv vil gå foran dem. Moses påmindrer Gud om, at israelitterne er hans eget folk. Og Gud ændrer sit svar: "Jeg vil selv gå med og skaffe dig et sted at bo" (2 Mos 33,14). Og hvordan kan man overhovedet vide, at folket er et særligt folk, hvis ikke Herren går med israelitterne?, spørger Moses. Også i dette giver Herren Moses ret.

Gud lover, at han selv vil være israeliternes ledsager på ørkenvandringen, selvom folket er et syndigt og stivnakket folk, som gang på gang tvivler på Guds ord og løfter.

Guds inderste væsen

Efter at Herren har lovet Moses at gå med, drister Moses sig til et spørgsmål, som ikke findes lignende i Bibelen: "Lad mig dog se din herlighed!" (2 Mos 33,18). Selvom spørgsmålet er overraskende, overrasker Guds svar endnu mere, for han indvilliger i at vise Moses sin herlighed. Synet af Guds herlighed er, hvad vi skal forsøge at forfølge gennem Bibelen frem til Det Nye Testamente.

Herren vil lade sin skønhed gå forbi Moses, og Herren vil råbe sit navn foran ham, men Guds ansigt får han ikke lov at se, for et menneske, der ser Guds ansigt, vil dø. Gud går imidlertid med til at lade Moses se det tætteste og inderste af sit eget væsen, som et menneske kan holde til.

Moses stilles i en klippespalte på toppen af Sinai bjerg, og venter på, at Herren kommer:

"Og Herren gik forbi ham og råbte: »Herren, Herren er en barmhjertig og nådig Gud, sen til

---

ARTIKLEN ER DEN TREDJE OG SIDSTE I EN SERIE, HVOR JAKOB KILDEDAL ULRIKSEN UDFOLDER DET STØRRE PERSPEKTIV I NOGLE TEKSTER FRA ANDEN MOSEBOG. FØRSTE ARTIKEL VAR I BUDSKABET NR. 3/2023; DEN ANDEN I NR. 4/2023.

Jakob Kildedal Ulriksen, f. 1992

Leder i Det Danske Hus i Israel
 jakob@ordetogisrael.dk

Gud går med til at lade Moses se det tætteste og inderste af sit eget væsen, som et menneske kan holde til.

vrede og rig på troskab og sandhed. Han bevarer troskab i tusind slægtled, tilgiver skyld og overtrædelse og synd; men han lader ikke den skyldige ustraffet; han straffer fædres skyld på børn, børnebørn, oldebørn og tipoldebørn" (2 Mos 34,6-7).

Det er Guds herlighed, som Moses får lov til at se og høre. Det er en meget direkte åbenbaring af, hvem Gud er i sit inderste væsen. Det en slags sammenkogning på to vers af, hvem Gud er i sit væsen.

Herren har hjerte for svage, han hører råbet fra den foragtede skyldner, han er sen til vrede, han holder sit ord og taler kun sandt. Herren er en Gud, der tilgiver, og samtidig straffer han den skyldige.

Israelitterne havde erfaret i forbindelse med den første påskenat, at Herren er en straffende Gud, fordi han hader synd og ondskab. Men samtidig er han den tilgivende Gud, som tilgav skyld, overtrædelse og synd, fordi det stedfortrædende lam var blevet straffet i stedet.

I rette med Gud

Denne kompakte bouillonering af Guds væsen, som Moses får midt i Sinaiørkenen, dukker op til overfladen flere gange i Bibelen.

Da israelitterne senere på ørkenvandringen står ved indgangen til Det Lovede Land, sender Moses tolv spejdere ind i landet for at aflægge rapport tilbage. Da de tolv spejdere kommer tilbage efter 40 dage, beretter de først om al den store frugtbarhed, som landet byder på. Der er bare et men.

Ti af spejderne aflægger vidnesbyrd om, hvor store og mægtige folkene i landet er, hvordan byerne er befæstet til op over begge ører, og at der findes kæmper i landet.

Selvom Kaleb og Josva forsøger at mane til besindighed, lytter folket ikke. Hele folket bliver grebet af rædsel over spejdernes vidnesbyrd. De klager, græder og råber hele natten og vender sig mod Moses: "Gid vi var døde i Egypten! Eller gid vi var døde i ørkenen her!" (4 Mos 14,2) Israelitterne var blevet fyldt af vantrø. Der havde spredt sig en mistillid til Guds ord og løfter. Gud bliver vred på Israel og ønsker at slå folket med pest og lade dem dø i ørkenens sand.

Men Moses, som er folkets mellemmand og formidler, går igen i rette med Gud. Hvis israelitterne mister livet her i ørkenen, vil indbyggerne i Det Lovede Land så ikke sige: "Fordi Herren ikke magtede at føre folket ind i landet, lod han dem dø i ørkenen". Det er Moses' argument, og med det minder han Gud om, hvem han er – hvilket i sig selv kan virke helt absurd, men som også rummer en dyb rigdom: at minde Gud om, hvem han er:

"Lad nu Herrens styrke vise sig i sin storhed på den måde, du selv har sagt: 'Herren er sen til vrede og rig på troskab. Han tilgiver skyld og overtrædelse, men han lader ikke den skyldige ustraffet; han straffer fædres skyld på børn, børnebørn og oldebørn.' Tilgiv dog i din store troskab dette folk dets skyld, sådan som du har båret over med dette folk lige fra Egypten til nu!" (4 Mos 14,17-19).

På Moses' bøn tilgiver Gud Israels folk. Men den jordiske velsignelse, som folket var stillet i udsigt, vil den generation, som blev ført ud af Egypten, ikke få lov til at opleve. Gud lader folket få sin vilje: "Gid vi var døde i ørkenen her", og israelitterne må nu vente 40 år – ét år for hver dag spejderne undersøgte landet – før Herren vil føre dem ind i Det Lovede Land.

Det eneste håb

Guds herlighed og væsen bliver ligeledes altafgørende for israelitternes anden konger 500 år senere. Kong David, der med blod på hænderne og utro med en anden mands kvinde bliver afsløret af Herrens profet Natan, har ikke noget andet håb end at stole på, at Gud er, som han siger: en barmhjertig og nådig Gud. David havde intet syndoffer, han kunne bringe, som

Andre steder i Det Gamle Testamente, hvor Guds herlighed kommer til udtryk:

Sl 86,15; 145,8; Neh 9,17. 31; Joel 2,13

ville skaffe soning for utroskab og mord. Hans eneste håb var, at hvis han bekendte sine synder, ville Gud være trofast og tilgive hans synd. David erfarede, at den herlighed, som Moses fik at se i klippespalten på Sinais bjerg er sand – at Gud er sådan, som han viste sig for Moses. Senere digter David Salme 103, hvor hans erfaring af Guds væsen igen kommer til overfladen:

Han kundgjorde Moses sine veje
og israelitterne sine gerninger.
Herren er barmhjertig og nådig,
sen til vrede og rig på troskab.
Han anklager ikke for evigt
og vredes ikke for altid;
han gengælder os ikke vore synder
og lønner os ikke efter vor skyld.
Så høj som himlen er over jorden,
så stor er hans nåde mod dem, der frygter ham;
(Sl 103,7-11)

Alle Jordens folk

Også i profetens Jonas' liv erfares sandheden om Guds væsen og hans herlighed. Jonas bliver vred på Gud over, at han alligevel ikke vil ødelægge Nineve, fordi de vendte om fra deres onde vej. "Jeg vidste det! Jeg sagde det jo!" er Jonas' reaktion. Jonas kendte til Guds åbenbaring af sit inderste væsen på Sinais bjerg, og derfor orkede han ikke at rejse til Nineve i første omgang, men forsøgte at flygte til Tarshish. I sin vrede bad Jonas til Gud:

»Ak, Herre, var det ikke det, jeg sagde, da jeg endnu var i mit land! Det var jo derfor, jeg ville flygte til Tarshish. Jeg vidste jo, at du er en nådig og barmhjertig Gud, sen til vrede og rig på troskab, og at du fortryder ulykken (Jon 4,2-3).

Her ser vi, hvordan Guds barmhjertighed og nåde og hans rigdom på troskab ikke blot kan sættes i relation til Israels folk eller Israels konger, men at hans inderste væsen også sættes i relation til hedningefolkene. At Gud er barmhjertig og nådig, sen til vrede og rig på troskab, gælder altså ikke kun for Israels folk, men for alle folk på hele jorden.

Guds udtrykte billede

Åbenbaringen af Guds inderste væsen, hans

At Gud er barmhjertig og nådig, sen til vrede og rig på troskab, gælder ikke kun for Israels folk, men for alle folk på hele jorden.

herlighed, kommer også til udtryk i Det Nye Testamente. I begyndelsen af Johannesevangeliet hører vi om, hvordan Guds ord, som var til stede ved skabelsen, bliver kød.

"Og Ordet blev kød og tog bolig iblandt os, og vi så hans herlighed, en herlighed, som den Enbårne har den fra Faderen, fuld af nåde og sandhed" (Joh 1,14).

Johannes' beskrivelse skrider af ligheder med den herlighed, som Moses så i klippespalten. Det er, med andre ord, den samme herlighed som Johannes og Moses så: Nådig og rig på sandhed.

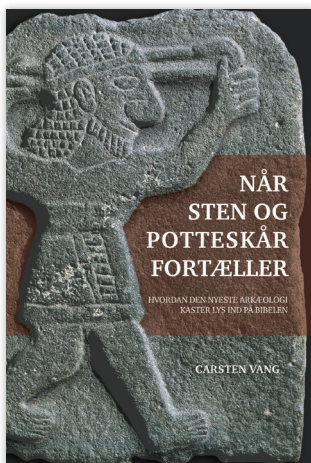
Med rette taler vi om, at Jesus Kristus er Guds væsens udtrykte billede. Det har vi Hebræerbrevets ord for: "Han er Guds herligheds glans og hans væsens udtrykte billede" (Hebr 1,3). Herrens herlighed, som viste sig for Moses med ordene om Herrens barmhjertighed, nåde, troskab og sandhed, er uløseligt forbundet til Jesus Kristus.

Er der tillægsord, som beskriver Jesu gerninger her på jorden, er det netop de samme ord, som beskrev Guds herlighed for Moses: barmhjertig, nådig, sen til vrede, rig på troskab og sandhed.

Igennem hele Bibelen og allerklarest i Jesus Kristus viser Gud sig som en barmhjertig og nådig Gud, sen til vrede og rig på troskab og sandhed. Dette var israelitternes håb efter deres mistillid til Guds ord og løfter. Det var Davids håb, da han blev afsløret i sin synd. Det var hedningerne i Nineves eneste håb, da de vendte om fra deres onde vej. Også for os i dag, er det vores eneste håb. ■

Når sten og potteskår fortæller

BOGANMELDELSE AF ANDERS BANK LODAHL

Når sten og potteskår fortæller

Howdan den nyeste arkæologi kaster lys ind på Bibelen

Carsten Vang

Kolon 2023

456 sider, 299,95 kr.

Carsten Vang har efter mange år som lektor på Menighedsfakultetet i Gammel Testamente og som medredaktør på bladet *TEL* om bibelsk arkæologi udgivet 59 af sine artikler. Det er der kommet en godt 400 sider lang bog ud af, som er sprængfyldt med viden om bibelens verden.

En redelig bog

Et centralt tema i de fleste artikler er, hvorvidt de arkæologiske fund synes at bekræfte eller modbevise Bibelens beretninger. Her har bogen sin virkelige force ved at være meget redelig.

Tidligt i en af de første artikler forklarer forfatteren forholdet mellem Bibelen og den bibelske arkæologi på følgende måde: "Arkæologiens opgave er ikke at bevise nogen som helst tekst fra oldtiden, heller ikke Bibelen. Men dens mål er at få så megen viden som muligt gravet op om den tid, som de bibelske personer levede i."

Det gælder for arkæologien generelt, ikke bare den bibelske arkæologi, at man ikke altid kan bekræfte viden fra de skriftlige kilder med arkæologiske fund, men det betyder

langt fra, at de skriftlige kilder dermed er modbevist. Manglende fund kan skyldes alt fra dårlige bevaringsforhold, over fejlfortolkning af geografiske placeringer i de skriftlige kilder til, at man tilfældigvis endnu ikke har udgravet dette eller hint sted.

Med denne viden i baghånden tager forfatteren på en sober og overbevisende måde læseren gennem de tilfælde, hvor fundene synes at understøtte Bibelens budskab, men også hvor de synes at modbevise det, eller hvor man faktisk ikke kan sige, om det er det ene eller det andet.

Man føler sig i gode og vidende hænder, når forfatteren piller fortolkninger af fundene fra hinanden, trods deres tilsyneladende opbyggelighed, fordi de desværre ikke kan understøttes af arkæologien.

Man sidder tilbage med oplevelsen af den redelige forsker, som hellere lader et problem stå åbent, end at han vil forsøge at presse fundene til konklusioner, de ikke kan bære.

Så må man som læser leve med, at man kan blive helt mistrøstig over, at der faktisk ikke er noget arkæologisk be-

vis for en så central begivenhed som israeliternes udvandring af Egypten, eller hvor lidt, man i virkeligheden har fundet om Davids kongerige.

På den anden side kommer man virkelig tæt på en bibelsk person, når forfatteren udfolder historien om benkisten, der faktisk lader til at have indeholdt Jesu bror Jakobs knogler.

Helt tæt på

Bogens anden store force er, at den giver Bibelens tekster fysisk og konkret form.

Vi hører om, hvordan Jeri-

Man føler sig i gode og vidende hænder, når forfatteren piller fortolkninger af fundene fra hinanden, trods deres tilsyneladende opbyggelighed, fordi de desværre ikke kan understøttes af arkæologien.

kos mur er styrtet sammen og er blevet ødelagt på en måde, som passer perfekt med Biblens beretning.

Når vandforsyningen i Jerusalem beskrives sammen med byens befæstning, bliver det endnu mere klart, hvor vigtig byen var for David, og hvor stor en bedrift det var at erobre den.

Endelig bliver Hizkijas reformer, hvor han forsøgte at vende folket tilbage til Gud, meget konkrete med fundet af et toilet, som var placeret i et afgudstempel med det formål at gøre det urent.

Det er store og små ting, der giver fysiske nedslag fra en verden, som vi ellers kun kender fra skriftens beskrivelser.

Artikler

Bogens sidste force er på sin vis også dens største svaghed. Den er samlet af 59 selvstændige artikler, og det gør stykkerne overskuelige og læsevenlige. Som man let kunne risikere med et sammenhængende værk, sidder man ikke pludseligt fast i et nærmest uendeligt kapitel om et emne, som man ikke rigtigt interesserer sig for. Kapitler med

samme tema er også samlet i afsnit enten efter kronologi eller emner, sådan at artikler med det samme tema kan læses sammen.

Alligevel sidder man som interesseret læser tilbage med en lidt abrupt oplevelse, når artiklen er slut, og man egentlig gerne ville have haft mere at vide om emnet.

Det er helt naturligt, at en artikel i et tidsskrift er opbygget, så den centrerer sig om et overskueligt emne eller et bestemt fund, mens man i et samlet værk ville føle sig nødsaget til at trække de større

linjer og følge de rejste problematikker helt til dørs.

Bogen skal derfor ikke læses som en samlet beskrivelse af den bibelske arkæologi, hvilket forfatteren heller ikke på noget tidspunkt hævder. Den er nærmere fyldt med interessante nedslag, som kan inspirere til yderligere læsning.

Bogen er derfor også forsynet med et grundigt indeks, så det er let at finde lige præcis det emne eller den bibelske person, som man gerne vil læse om. ■

Et halvt år med Jesus

BOGANMELDELSE AF ANETTE KOFOED-PIHL

Et halvt år med Jesus

Maria Celine Lundebjerg og
Hanna Elisa Haraldsen
LogosMedia 2023
132 sider, kr. 149,95

Sikke en gave at få lov til at anmelde en bog som denne. En gave til mit andagtsliv, som trængte til at blive kickstartet. Det er det blevet, og det har *Et halvt år med Jesus* i den grad været en hjælp til.

Et halvt år med Jesus er en bibeldagbog og bibellæseplan til Lukasevangeliet lavet med ønsket om, at brugeren af bogen må opleve det "godt og nødvendigt at leve et hverdagsliv med Jesus som udgangspunkt" (s.4).

Bogen er bygget op sådan, at der til hver uge er en bibeltekst. Bibelteksten er delt op, så du kun skal læse nogle få vers hver dag. Der bliver lagt op til at holde en ugentlig hviledag, hvor du sætter ekstra tid af til at være sammen med Jesus. Her kan du læse hele ugens bibeltekst igen, læse et andagtsstykke skrevet over ugens bibeltekst samt skrive tanker på en refleksionsside om fx taknemmelighed, hvad Jesus betyder for dig lige nu m.m. Derudover giver bogen også en ugentlig udfordring, opfordring til at bruge tid på at bede og meget mere.

Jeg har selv været en glad

Jeg tror, de forskellige elementer kan være med til, at flere vil opleve, at bogen er brugbar for dem.

bruger af bogen i et stykke tid, og den har været med til at give mig en bedre rutine for min bibellæsning. Det fungerer godt for mig at følge en plan, for så er jeg forpligtet på noget. Dog har dette også skabt frustrationer en gang imellem, for hvad gør jeg, hvis jeg ikke har nået at læse en dag eller to? Det har givet en følelse af at komme bagud, og at jeg havde noget at skulle indhente.

Jeg kan rigtig godt lide friheden, der bliver lagt op til i forbindelse med den daglige læsning. Der er blot en blank boks, som du kan udfylde, som du vil med fx refleksioner, tegninger, bøn eller, hvad der giver mening for dig.

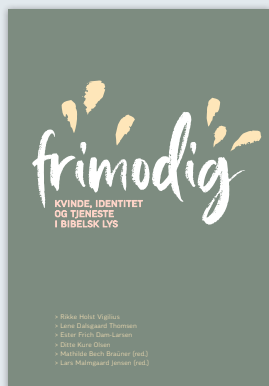
I introduktionen gives der tydelige intentioner og visioner for bogen, og min oplevelse er, at de mange elementer i bogen er med til at underbygge disse. Jeg tror, de forskellige elementer kan være med til, at flere vil opleve, at bogen er brugbar for dem. Derfor er jeg overbevist om, at du, ved at bruge bogen, giver Gud mulighed for at tale og virke ind i dit liv.

Et halvt år med Jesus er et godt og brugbart redskab til dit andagtsliv. For mig har den været med til at give en fornyelse i mit andagtsliv og dermed en tættere relation til Jesus, så jeg kan kun anbefale dig at få fat i et eksemplar og komme i gang! ■

MERE OM TJENESTEDELING TIL INSPIRATION OG DEBAT

En samling af artikler på TilLiv.dk om tjenestedelning, bl.a. tidligere artikler fra *Budskabet*.

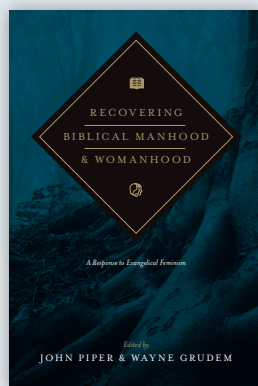
FRIMODIG – KVINDE, IDENTITET OG TJENESTE I BIBELSK LYS

Mathilde Bech Braüner og
Lars Malmgaard Jensen (red.)

LogosMedia, 2023

144 sider, 149,95 kr.

”Vores ønske er, at du som læser må se det positive, bibelske anliggende i komplementarismen og måske få sat billeder, eksempler og ord på et levet liv, der ønsker at være tro mod Guds ord.”
(citater fra forordet, s. 14)

RECOVERING BIBLICAL MANHOOD AND WOMANHOOD

John Piper og Wayne Grudem

Crossway, 1991

683 sider

En nyklassiker om bibelsk tjenestedelning og komplementarisme skrevet af to dygtige teologiske formidlere. For dig, der vil et spadestik dybere!

Bogen kan downloades gratis på desiringgod.org/books.

LUTHERSK MISSIONS VEJLEDNING OM MÆND OG KVINDER I LEDELSE OG FORKYNDELSE

2008

”Vi vil hverken lade os styre af traditionsbestemt konservatisme eller moderne ligestillingsideologi. Vi anerkender, at den moderne kvindefrigørelse har sat positive frugter, som ingen af os ønsker at leve foruden. Men vi vurderer, at barnet er hældt ud med badevandet, når det er blevet nærmest forbudt at tale om forskel på mands og kvindes rolle i hjem og menighed.” (s. 29)

Vejledningen kan downloades på dml.dk.

TEMA:

Tjenestedeling i hård modvind

Til enhver tid og i enhver kultur er der noget i det bibelske verdensbillede og den kristne forkyndelse, som vil lyde underligt, utidigt eller oprørende. Noget som mødes med hoveddrysten eller ligefrem spot og latterliggørelse.

I vores tid og kultur er der ingen tvivl om, at begrebet *tjenestedeling* – at mænd og kvinder ikke bør have samme roller og opgaver i hjem og menighed – falder ind under den kategori.

Og det er ikke kun i samfundet, at tjenestedeling møder modvind. Det gør den også inden for kirkens mure. Aldrig har både det ydre og indre pres på kirken og kristne om at ændre kurs i dette spørgsmål været større.

Derfor sætter vi i dette nummer af *Budskabet* fokus på tjenestedeling, og vi ønsker at gøre det med Bibelen som den øverste og endegyldige autoritet.

Men samtidig vil vi være åbne om, at dette vitterligt er et vanskeligt felt at navigere i, at vi kan være uenige i mange praktiske appliceringer, samt at kirken langt fra altid har håndteret det med omtanke.

Tanken om tjenestedeling er så absolut i hård modvind. Men selvom man har modvind, kan man stadig være på rette vej!

*Når woke-bevægelsen
vinder frem netop her i
Vesten, er det, fordi vi
lever i en kristen kultur!*

**ISAK JESPERSEN OG
MICHAEL AGERBO MØRCH SIDE 25**

FOTO: LAURA GARCIA

*Uden Guds storhed og ophøjethed
er der ikke noget særligt ved
barnet i krybben.*

OLOF EDSINGER SIDE 29